Benchmark Voetbalveiligheid

Hoofdrapport

Een overzicht van de bevindingen over seizoen 2017-2018

Openbaar

25 september 2018

Auditteam Voetbal en Veiligheid

Benchmark Voetbalveiligheid

Een overzicht van de bevindingen over seizoen 2017-2018

Auditteam Voetbal en Veiligheid

25 september 2018

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting 5
Voorwoord 9
1. Onderzoeksopzet 10
1.1 Inleiding 10
1.2 Doel van dit benchmarkonderzoek 10
1.3 De uitgevoerde werkzaamheden en onderzoeksmethode 11
1.4 Leeswijzer 12
2. Speerpunt 1: Persoonsgerichte aanpak 13
2.1 Inleiding 13
2.2 BVO Eredivisie 13
2.3 BVO Eerste divisie 14
2.4 OM 14
2.5 Politie 15
2.6 Gemeenten 15
2.7 Bevindingen persoonsgerichte aanpak 16
3. Speerpunt 2: Gastheerschap 18
3.1 Inleiding 18
3.2 BVO Eredivisie 18
3.3 BVO Eerste divisie 19
3.4 OM 20
3.5 Politie 20
3.6 Gemeenten 20
3.7 Supportersverenigingen 20
3.8 Bevindingen gastheerschap 21
4. Speerpunt 3: Safety 23
4.1 Inleiding 23
4.2 BVO Eredivisie 23
4.3 BVO Eerste divisie 24
4.4 OM 25
4.5 Politie 25
4.6 Gemeenten 26
4.7 Supportersverenigingen 26
4.8 Bevindingen Safety 26
5. Speerpunt 4: Regierol gemeenten 28
5.1 Inleiding 28
5.2 BVO Eredivisie 28
5.3 BVO Eerste divisie 29
5.4 OM 30
5.5 Politie 30
5.6 Gemeenten 31

5.7 Bevindingen regierol gemeenten 32

6. Speerpunt 5: Betrokkenheid supporters 34

6.1 Inleiding 34
6.2 BVO Eredivisie 34
6.3 BVO Eerste divisie 34
6.4 OM 35
6.5 Politie 35
6.6 Gemeenten 35
6.7 Supportersverenigingen 36
6.8 Bevindingen betrokkenheid supporters 36

7. Conclusie en aanbevelingen 38

7.1 Conclusie 38
7.2 Aanbevelingen 39
7.3 Oproep 41

Managementsamenvatting

Achtergrond

Binnen de voetbalsector is drie jaar geleden het programma Toegankelijk, Gastvrij en Veilig Voetbal (TGVV) opgesteld door de Regiegroep Voetbal en Veiligheid, met daarin vijf speerpunten. Het programma heeft als doel de volgende speerpunten aan de hand van een aantal criteria te vergroten:

1. Persoonsgerichte aanpak:
2. Gastheerschap:
3. Safety:
4. Regierol gemeenten:
5. Betrokkenheid supporters:

Het doel van het programma TGVV is om 'normalisatie' te bereiken van het voetbal in het jaar 2020 en zo te zorgen dat iedereen veilig een wedstrijd kan bezoeken en daarbij gastvrij ontvangen wordt. Tot nu toe is echter nooit stelselmatig onderzocht hoe ver we als sector zijn met het behalen van deze vijf speerpunten. Daarom heeft het Auditteam Voetbal en Veiligheid in overleg met de Regiegroep Voetbal en Veiligheid een benchmarkonderzoek uitgevoerd om te onderzoeken hoe we er voor staan en wat verbeterd kan worden om het doel van normalisatie te bereiken.

Het benchmarkonderzoek houdt in dat wij onder alle bij TGVV betrokken partijen (politie, OM, voetbalgemeenten, Eredivisie- en Eerstedivisieclubs en supportersverenigingen) een vragenlijst hebben uitgezet om vanuit hun perspectief vragen te beantwoorden met betrekking tot de speerpunten van TGVV. Met dit benchmarkonderzoek kunnen wij aangeven waar we met zijn allen staan ten aanzien van TGVV en gerichter investeren op verbeteringen en het behalen van de speerpunten. Uit de hoge deelname van respondenten (meer dan 60% van de aangeschreven personen heeft deelgenomen!) blijkt dat partijen betrokken zijn en geïnteresseerd in de uitkomsten.

Doel

Met dit benchmarkonderzoek worden twee doelstellingen beoogd:

- Allereerst het inzichtelijk maken voor organisaties hoe zij zich verhouden ten opzichte van vergelijkbare organisaties. Hierdoor kunnen organisaties op lokaal niveau ook profiteren van de kennis die wordt opgedaan met dit benchmarkonderzoek en zijn er lokaal mogelijk aanknopingspunten om verder na te denken over vervolgstappen voor verdere verbeteringen. Dit is vormgegeven in een deelrapportage per organisatie die deelgenomen heeft aan dit onderzoek. Deze zijn naar de organisaties zelf teruggekoppeld en worden niet gedeeld met andere partijen.
- Daarnaast is dit benchmarkonderzoek bedoeld om landelijk te kunnen meten wat de voortgang is op het programma. Dit inzicht kan helpen bij het vaststellen van de focus voor de komende seizoenen. Wanneer dit onderzoek jaarlijks een vervolg krijgt, kunnen ook jaren met elkaar worden vergeleken. De landelijke bevindingen, gebaseerd op de deelrapportages uit de vorige bullit, zijn uitgewerkt in dit openbare rapport.

Conclusies en aanbevelingen

Naar onze mening stemmen de uitkomsten van deze eerste meting hoopvol op verdere ontwikkeling van TGVV. Vooral op het gebied van Gastheerschap en Regierol gemeenten zijn de vierhoekspartijen goed op weg. Met betrekking tot de andere drie speerpunten concluderen wij dat er best een aantal dingen goed gaan maar dat ook nog de nodige ruimte aanwezig is voor verbetering.

Auditteam Voetbal en Veiligheid

Gastheerschap

Uit de benchmark komt naar voren dat de supporters over het algemeen positief zijn over het gastheerschap van de club waar ze op bezoek zijn. Uitzonderingen daar gelaten is men positief over de gehele breedte: de ontvangst, bejegening en faciliteiten. Ook de uitvakken en het zicht worden overwegend goed beoordeeld. Wel valt er nog winst te boeken bij het weren van ongewenste personen en zijn nog niet veel clubs actief bezig met het zoeken naar mogelijkheden om normalisatie te bevorderen door bijvoorbeeld het verwijderen van hekken, netten en lexaanwanden. of het flexibel invullen van uitvakken (bijvoorbeeld door uitsupporters op thuisvakken te laten plaatsnemen bij kleine groepen en wedstrijden met een laag risico). Daarom bevelen wij aan om in ieder geval te onderzoeken onder welke omstandigheden hekken, netten en/of lexaanwanden verwijderd kunnen worden uit de uitvakken, zodat naar verdere normalisatie kan worden toegewerkt. Dit zal niet bij elke club of wedstrijd direct mogelijk zijn. Daarom kan het nuttig zijn bij wedstrijden met een laag risicoprofiel hier ervaring mee op te doen. Ons voorstel is daarom dat enkele clubs zich melden bij de Regiegroep en het Auditteam en dat met hen specifiek wordt gekeken onder welke omstandigheden tot verwijdering van bijvoorbeeld hekken, netten en/ of lexaanwanden kan worden overgegaan en wat succes- en faalfactoren kunnen zijn.

Regierol gemeenten

Uit de benchmark komt naar voren dat de respondenten over het algemeen tevreden zijn over de regierol van de gemeente. Verder blijkt dat binnen alle vierhoeken op de verschillende niveaus overleggremia actief zijn (strategisch, tactisch, operationeel). Ook blijkt dat vooral BVO, gemeente en politie bij bijna alle overleggremia betrokken zijn. Het OM is minder vaak aanwezig (wel bij het strategisch overleg) en supportersverenigingen ontbreken nog vaak aan tafel. Dat hoeft niet altijd nadelig te zijn. Immers, een goed functionerende vierhoek opereert op het juiste niveau met de juiste partners op het juiste moment. Op de agenda's van de drie verschillende typen overleggen staat vrijwel altijd het onderwerp veiligheid, in bijna alle gevallen gevolgd door gastheerschap en persoonsgerichte aanpak. Volgens respondenten ontbreekt het aan structurele aandacht voor de rol van de supporter tijdens deze overleggen.

Wij bevelen aan om supporters en in ieder geval ook SLO's beter te betrekken bij beleidsvorming op het gebied van TGVV. Dit kan door ze structureel een plek aan de overlegtafel te geven of periodiek als vierhoek de afstemming met supporters te zoeken. De manier waarop supporters worden betrokken, hangt af van het vraagstuk, de organisatiegraad van de supporters en andere specifieke omstandigheden binnen de vierhoek. Daarnaast zou elke vierhoek moeten nagaan in hoeverre en wanneer de aanwezigheid van het OM zinvol is. Ook hier geldt: een goed functionerende vierhoek opereert op het juiste niveau met de juiste partners op het juiste moment.

Daarnaast zien wij dat gemeenten niet bij alle gemeenschappelijke vooroverleggen van wedstrijden aanwezig zijn. Ook hier geldt dat sprake is van maatwerk. Niet bij elke wedstrijd is aanwezigheid even noodzakelijk. In het geval van een risicowedstrijd zal de gemeente (met het oog op de verantwoordelijkheid voor de openbare orde) eerder aanwezig zijn. En hoewel de absolute noodzaak daartoe soms ontbreekt, roepen wij gemeenten op waar mogelijk bij vooroverleggen aanwezig te zijn. Enerzijds vanuit hun regierol, anderzijds ter versterking van het netwerk binnen de vierhoek.

Persoonsgerichte aanpak

Er is nog onvoldoende sprake van een sluitende aanpak van probleemsupporters. Voorgenomen maatregelen worden nog lang niet naar alle partijen gecommuniceerd. Nog lang niet alle incidenten worden geregistreerd en ook hebben niet alle partijen zicht op wie geregistreerd staan in het voetbal volgsysteem (vvs) of hooligans in beeld (hib). Weinig partijen zetten in op actief intelligence winnen buiten de eigen vierhoek en ook binnen de vierhoek is weinig afstemming over maatregelen of aanpak. Bij minder dan de helft van de respondenten worden

foto's uitgedeeld aan stewards of worden camera's met gezichtsherkenning ingezet. Ook wordt lang niet overal gehandhaafd op stadionverboden (zie hieronder bij Safety).

Met betrekking tot persoonsgerichte aanpak doen wij de volgende aanbevelingen:

1. Communiceer als gehele vierhoek beter en meer over maatregelen die genomen zijn om ongewenste personen te weren uit de stadions. Dat kan op vele manieren: bijvoorbeeld door dit een terugkerend punt te maken bij operationele overleggen of door structureel na het nemen van een maatregel alle partners op de hoogte te brengen;
2. BVO's, gemeenten en OM moeten vaker en beter incidenten registreren, met name rond notoire ordeverstoorders. Daarnaast moeten alle organisaties zichzelf op de hoogte stellen van welke notoire ordeverstoorders voor welke incidenten geregistreerd staan. Dit kan betekenen dat het registreren ook makkelijker gemaakt moet worden, omdat gemeenten op dit moment niet in vvs kunnen. Bij het opzetten van een opvolger van vvs moet ook rekening gehouden worden dat gemeenten hiermee uit de voeten moeten kunnen;
3. Maak binnen de vierhoek duidelijke afspraken over de verantwoordelijkheid ten aanzien van de handhaving van stadionverboden. Deze afspraken zijn er op dit moment onvoldoende.
4. Onderzoek welke parallellen er zijn met de persoonsgerichte aanpak van overlastgevende en criminele personen buiten het voetbal, wat de succesfactoren hierbij zijn geweest en of dit binnen het voetbal ook tot succes kan leiden.
5. Verhoog als BVO's het percentage camera's dat gebruikt kan worden voor gezichtsherkenning. Wij verwachten overigens dat dit geleidelijk zal gebeuren bij de vervanging van camerasystemen, maar vragen hier desondanks aandacht voor omdat dit de persoonsgerichte aanpak kan bevorderen.
6. Verbeter het inwinnen van intelligence buiten de vierhoek en stimuleer uitwisseling van informatie binnen de vierhoek, bijvoorbeeld door structurele agendering van het onderwerp. Uitwisseling van intelligence is een absolute voorwaarde om (notoire) ordeverstoorders beter aan te kunnen pakken.

Safety

Bij heel veel respondenten leeft het beeld dat stadions veilig zijn. En hoewel in de meeste stadions de veiligheid op orde is, zien wij tegelijkertijd een aantal verbetermogelijkheden. Calamiteitenplannen kunnen wat betreft risico's en calamiteiten completer. Het onderwerp rellen komt bijvoorbeeld niet altijd terug. Ook blijkt dat (nood)uitgangen vaak van binnen naar buiten gesloten worden, terwijl nooduitgangen altijd door iedereen te openen moeten zijn. Verder is het soms langer dan een jaar geleden dat het calamiteitenplan geoefend is. Brandweer en gemeente blijken bij dergelijke oefeningen bovendien veel minder aanwezig dan andere vierhoekspartijen. Tot slot lijkt niet structureel gehandhaafd te worden op stadionverboden en het tegengaan van verboden middelen.

Ten aanzien van het speerpunt safety bevelen wij aan:

1. Meer aandacht te besteden aan het structureel oefenen van calamiteitenplannen, minimaal eens per jaar, met alle partners. Gemeenten en de brandweer/ de veiligheidsregio blijken hier regelmatig niet bij aanwezig te zijn en moeten ook betrokken zijn bij het oefenen van calamiteitenplannen.
2. Er als BVO voor te zorgen dat nooduitgangen altijd door een ieder geopend kunnen worden in geval van nood. Hier zit echter spanning tussen het belang van veiligheid en openbare orde. In geval van nood (bij brand, verdrukking etc.) moeten nooddeuren immers altijd geopend kunnen worden door iedereen. Een oplossing zou kunnen zijn dat er altijd een steward of beveiligingsmedewerker bij een nooddeur staat, zodat deze altijd geopend, maar niet oneigenlijk gebruikt kan worden.

3. In het calamiteitenplan structureel aandacht te hebben voor rellen, verdrukking, terroristische aanslag en extreem weer. Dit soort calamiteiten roept andere vragen op dan de meer traditionele risico's van openbare ordeverstoringen, die vaak dominant zijn in de veiligheidsorganisatie.

Betrekken supporters

Supporters zitten bijna nooit aan tafel bij strategische, beleidsmatige of operationele overleggen. Erkende verenigingen hebben het vaakst overleg met andere partijen en dat lijkt meestal met afzonderlijke vierhoekspartijen te zijn.

In sommige gevallen hebben ook andere supporters overleg met vierhoekspartijen, zoals de harde kern, individuele supporters of een overkoepelend supportersorgaan. Bij de supportersverenigingen is men positief over hun betrokkenheid bij de club; over de gemeente is men kritischer, maar niet negatief. Als supporters aan tafel zitten, wordt vooral 'samen nagedacht' en vaak ook 'samen geëvalueerd' en 'samen gedaan'. 'Samen besluiten' wordt bijna niet gedaan, ondanks dat betrokkenheid bij beleidsvorming dit wel impliceert.

Ten aanzien van het speerpunt 'betrekken supporters' bevelen wij aan erkende supportersverenigingen vaker en structureler te betrekken bij overleg en beleidsvorming. Hier ligt een verantwoordelijkheid voor gemeenten vanuit hun regierol en de BVO's. Door supporters te betrekken, wordt beleid beter afgestemd op de doelgroep en kunnen maatregelen eerder op draagvlak rekenen. Zoals gezegd is de mate waarin en wijze waarop supporter worden betrokken maatwerk. Doe dit daarom met behoud van ieders verantwoordelijkheid. Niet alle supportersverenigingen hoeven daar even open voor te staan en niet alle beleidsvorming hoeft daar even geschikt voor te zijn.

Oproep

Tot slot adviseert het Auditteam Voetbal en Veiligheid dat alle partijen het goede werk voortzetten en blijven werken aan TGVV. De bal ligt hiervoor in eerste instantie bij de lokale vierhoeken. Aan hun de taak om met de aanbevelingen aan de slag te gaan.

Daarnaast adviseren wij de Regiegroep Voetbal en Veiligheid de aanbevelingen uit dit rapport uit te dragen, door agendering hiervan en door vierhoekspartijen waar nodig te ondersteunen. Hierdoor ontstaat draagvlak, urgentie en een gezamenlijk doel. Daarnaast adviseren wij de KNVB de clubs waar nodig te faciliteren bij het doorvoeren van verbeteringen. Hierbij denken wij bijvoorbeeld aan het maken van risicoanalyses die als input kunnen dienen voor calamiteitenplannen, of het uitdragen van best practices ter voorkoming van middelengebruik. Tot slot zien wij ook een rol voor onszelf. Wij zullen in ieder geval volgend jaar de voortgang van TGVV en de opvolging van de aanbevelingen blijven monitoren.

Voorwoord

Het Auditteam Voetbal en Veiligheid doet onderzoek naar geweld bij voetbal in Nederland, adviseert organisaties over de aanpak van voetbalvandalisme en voetbalgeweld. Het gaat hierbij om bijvoorbeeld gemeenten, politie, Openbaar Ministerie (OM) en profclubs.

Binnen de sector is drie jaar geleden het programma Toegankelijk, Gastvrij en Veilig Voetbal (TGVV) opgesteld door de Regiegroep Voetbal en Veiligheid, met daarin vijf speerpunten. Het doel van het programma TGVV is om 'normalisatie' te bereiken van het voetbal in het jaar 2020 en zo te zorgen dat iedereen veilig een wedstrijd kan bezoeken en daarbij gastvrij ontvangen wordt. Tot nu toe is echter nooit stelselmatig onderzocht hoe ver we als sector zijn met het behalen van deze vijf speerpunten. Daarom heeft het Auditteam Voetbal en Veiligheid in overleg met de Regiegroep een benchmarkonderzoek uitgevoerd om te onderzoeken hoe we ervoor staan en wat verbeterd kan worden om het doel van normalisatie te bereiken.

Het benchmarkonderzoek houdt in dat wij onder alle bij TGVV betrokken partijen (politie, OM, voetbalgemeenten, Eredivisie- en Eerstedivisieclubs en supportersverenigingen) een vragenlijst hebben uitgezet om vanuit hun perspectief vragen te beantwoorden met betrekking tot de speerpunten van TGVV. Met dit benchmarkonderzoek kunnen wij aangeven waar we met zijn allen staan ten aanzien van TGVV en gerichter investeren op verbeteringen en het behalen van de speerpunten. Uit de hoge deelname van respondenten (meer dan 60% van de aangeschreven personen heeft deelgenomen!) blijkt dat partijen betrokken zijn en geïnteresseerd in de uitkomsten.

Dit hoofdrapport geeft de belangrijkste bevindingen weer van het benchmarkonderzoek gerelateerd aan de verschillende speerpunten uit TGVV. Deze bevindingen vormen een indicatie van waar we staan ten aanzien van de speerpunten uit TGVV en vormen een eerste meting. In latere benchmarkonderzoeken kunnen wij vervolgens aangeven of er progressie geboekt is ten opzichte van deze eerste meting en aanbevelingen. Als u meer wilt weten over de uitkomsten, dan kunt u contact opnemen met Vincent van der Vlies, projectleider namens het Auditteam Voetbal en Veiligheid, via v.vandervlies@berenschot.nl of 06-5536 4831.

Voor nu wil ik u in ieder geval bedanken voor de door u geïnvesteerde tijd in ons benchmarkonderzoek. Daarnaast wens ik u veel leesplezier toe met dit rapport.

Henk Jan Meijer
Voorzitter van het Auditteam Voetbal en Veiligheid

1. Onderzoeksopzet

1.1 Inleiding

De Regiegroep Voetbal en Veiligheid maakt zich hard voor voetbal in Nederland dat toegankelijk, gastvrij en veilig is. Hiervoor is het programma Toegankelijk, Gastvrij en Veilig Voetbal (TGVV) opgesteld, met daarin vijf speerpunten die breed gedragen worden in de sector en waaraan de afgelopen jaren hard gewerkt is en ook de komende jaren gewerkt zal worden. Het programma heeft de volgende speerpunten:

1. Persoonsgerichte aanpak: zolang het niet lukt om de probleemsupporters uit het voetbal te weren, zal ook de toegankelijkheid en gastvrijheid van het voetbal voor de overige supporters beperkt blijven. Een sluitende aanpak gericht op zowel preventie als repressie en met inzet van een afgestemde mix van civielrechtelijke, bestuursrechtelijke en strafrechtelijke maatregelen moet met prioriteit van de grond komen.
2. Gastheerschap: er zijn op basis van eerdere onderzoeken voldoende aangrijpingspunten om voetbal, ook binnen de huidige constellatie, gastvrijer te maken voor zowel uit- als thuissupporters. Het is zaak hier de komende tijd daadwerkelijk invulling aan te geven.
3. Safety: er moet inzicht worden verkregen in de safety situatie van Nederlandse stadions.

Naast deze inhoudelijke speerpunten zijn er twee randvoorwaarden die nodig zijn om deze speerpunten te kunnen realiseren, en waar bij vaststelling van het programma nog onvoldoende sprake van was:

4. Regierol gemeenten: gezien de complexiteit van het vraagstuk, de lokale setting waarin het zich afspeelt en de verschillende beleidsvelden en partners die rondom het voetbal samen komen, is stevige regie op het dossier noodzakelijk. De gemeente is hier de meest aangewezen partij voor, als bevoegd gezag voor de openbare orde.
5. Betrokkenheid supporters: al langere tijd is het de wens om supporters meer te betrekken bij het beleid ten aanzien van voetbal en veiligheid. Er liggen genoeg aangrijpingspunten om daar nu een impuls aan te geven.

De regiegroep kan deze ambitie niet in haar eentje realiseren. Daarvoor is samenwerking tussen alle betrokken partijen nodig: BVO's, gemeente, politie, OM, KNVB, het ministerie van Justitie en Veiligheid en supporters. Het Auditteam Voetbal en Veiligheid heeft een benchmarkonderzoek uitgevoerd naar hoe ver wij met zijn allen zijn om deze speerpunten te halen.

In dit rapport krijgt u te zien hoe de sector 'het doet' met betrekking tot deze speerpunten en waar nog op kan worden ingezet om verder te komen met het bereiken van de speerpunten. Doordat een overgrote meerderheid van betrokken organisaties de vragenlijst hebben ingevuld (meer dan 60% respons), wordt op landelijk niveau inzicht verkregen in de stand van zaken van het programma Toegankelijke Gastvrij en Veilig Voetbal.

1.2 Doel van dit benchmarkonderzoek

Met dit benchmarkonderzoek worden twee doelstellingen beoogd:

- Allereerst het inzichtelijk maken voor organisaties hoe zij zich verhouden ten opzichte van vergelijkbare organisaties. Hierdoor kunnen organisaties op lokaal niveau ook profiteren van de kennis die wordt opgedaan met dit benchmarkonderzoek en zijn er lokaal mogelijk aanknopingspunten om verder na te denken over vervolgstappen voor verdere verbeteringen. Dit is vormgegeven in een deelrapportage per organisatie die deelgenomen heeft aan dit benchmarkonderzoek. Deze zijn naar de organisaties zelf teruggekoppeld en worden niet gedeeld met andere partijen.

- Daarnaast is dit benchmarkonderzoek bedoeld om landelijk te kunnen meten wat de voortgang is op het programma. Dit inzicht kan helpen bij het vaststellen van de focus voor de komende seizoenen. Wanneer dit benchmarkonderzoek jaarlijks een vervolg krijgt, kunnen ook jaren met elkaar worden vergeleken. De landelijke bevindingen, gebaseerd op de deelrapportages uit de vorige bullit, zijn uitgewerkt in dit openbare rapport.

1.3 De uitgevoerde werkzaamheden en onderzoeksmethode

Dit benchmarkonderzoek heeft betrekking op het seizoen 2017-2018 en richt zich specifiek op wedstrijden uit de reguliere competitie. Wedstrijden in de beker, nacompetitie of oefenwedstrijden zijn buiten beschouwing gelaten om vergelijking mogelijk te maken. Grofweg is hiervoor de volgende aanpak gekozen:

In de vergelijking die is uitgevoerd, is op twee wijzen naar de uitkomsten gekeken. De eerste betreft de vergelijking van de type organisaties (BVO's met andere BVO's, gemeenten met gemeente etc.). Bij de BVO's wordt gekeken naar welke competitie een club speelt (Eredivisie vergelijken met Eredivisie, Eerste divisie vergelijken met Eerste divisie). De tweede wijze is dat ook vooral in beeld is gebracht hoe vanuit de verschillende organisaties gekeken wordt naar de speerpunten uit TGVV. Hiervoor zijn vragenlijsten opgesteld met vragen per type organisatie. Afhankelijk van het type organisatie werden vragen gesteld met betrekking tot hun specifieke taken en rol. De antwoorden op de vragenlijsten zijn na invulling op organisatieniveau onderzocht en teruggekoppeld. In dit rapport wordt een meta-analyse van de in totaal 87 individuele rapportages gepresenteerd.

Dit benchmarkonderzoek is verder verlopen volgens de volgende stappen:

Stap 1: Literatuurstudie: in eerste instantie hebben wij verschillende rapporten doorgenomen om te onderzoeken wat er al bekend was. Hiervoor hebben wij ons onder andere laten informeren door de KNVB over welke informatie al bekend was.

Stap 2: Het vertalen van het programma naar concrete vragen in een vragenlijst: Er bleek weinig raakvlak te zijn tussen al bestaande onderzoeken en specifiek het programma TGVV. Daarom hebben wij een vragenlijst opgesteld op basis van criteria uit de speerpunten. Deze speerpunten zijn weer onderverdeeld in onderwerpen die gebaseerd zijn op het rapport '*Toegankelijk, Gastvrij en Veilig Voetbal: Impuls aan normalisatie*' geschreven door de Expertgroep Voetbal en Veiligheid en opgeleverd door het Ministerie van Veiligheid en Justitie (dd. 13 mei 2015). Niet alle criteria laten zich vangen in vragenlijsten. Waar dat niet het geval is, geven wij dat aan bij de bevindingen per speerpunt. De vragen zijn deels kwalitatief en deels kwantitatief van aard om te kunnen vergelijken en niet af te doen aan de lokale verschillen en de context.

Stap 3: Vragenlijst aanscherpen: De conceptvragenlijst is in overleg met de Regiegroep Voetbal en Veiligheid, de KNVB, enkele gemeenten, politie en het OM verder verbeterd.

Stap 4a: Uitzetten van de vragenlijst: De vragenlijst is uitgevraagd onder alle veiligheidscoördinatoren van BVO's, politie, gemeente en OM. Zij hebben deze van 17 mei tot en met 8 juni 2018 kunnen invullen. Uiteindelijk is de vragenlijst voor 87 organisaties ingevuld, waarvan 22 BVO's en 32 gemeenten. Hierbij is vanuit Politie-eenheden voor 16 clubs en vanuit de parketten voor 17 clubs een vragenlijst ingevuld. Er heeft geen validatie plaatsgevonden over de ingevulde vragenlijst; alle antwoorden zijn verwerkt zoals deze door de invullers zijn ingevuld.

Stap 4b: Uitzetten van een vragenlijst onder supportersverenigingen: Parallel aan de vragenlijst onder veiligheidscoördinatoren van de vierhoek, is een vragenlijst onder supportersverenigingen uitgezet. In deze vragenlijst zijn minder vragen gesteld, maar meer specifiek gericht op de beoordeling van gastvrijheid en betrokkenheid door supporters. Hiervoor zijn de officiële supportersverenigingen gemaild (soms meerdere per club) en verenigingen die aangemeld waren bij het Supporterscollectief Nederland. Uiteindelijk hebben 31 verenigingen van 25 verschillende clubs deelgenomen.

Stap 5: De resultaten zijn daarna verwerkt in separate deelrapportages. Elke organisatie (respondent) heeft een eigen rapport ontvangen dat niet verder gedeeld is met andere partijen.

Stap 6: Ten slotte zijn de algemene inzichten uit de rapporten in dit overkoepelende rapport opgenomen en zijn de inzichten uit de vragenlijst onder supportersverenigingen en de vierhoekspartijen (oftewel de partijen BVO, gemeente, politie en OM) gecombineerd.

Deze uitkomsten vormen een indicatie van waar we staan ten aanzien van de speerpunten uit TGVV en vormen een eerste meting. We kunnen daarmee niet zeggen hoe goed of hoe slecht wij het doen als sector, maar wij kunnen wel zeggen op welke speerpunten wellicht meer gedaan kan worden om verder te komen.

Als u meer wilt weten over de werkwijze of uitkomsten, dan kunt u contact opnemen met projectleider namens het Auditteam Voetbal en Veiligheid: Vincent van der Vlies, via v.vandervlies@berenschot.nl of 06-5536 4831.

1.4 Leeswijzer

In de navolgende hoofdstukken rapporteren wij per speerpunt uit TGVV de bevindingen uit de benchmark. Elk hoofdstuk start met een inleiding waarin de criteria voor dat speerpunt uit TGVV worden aangegeven. Vervolgens gaan wij per actor uit de vierhoek in op voor dat speerpunt relevante uitkomsten. Dat zijn steeds achtereenvolgens de BVO Eredivisie (N=13), de BVO Eerste divisie (N=8), het OM (N=17), de politie (N=16), de gemeente (N=28) en bij sommige hoofstukken de supportersvereniging (N=31)[1].

Om de leesbaarheid te vergroten van het stuk, is dit in het hoofdrapport beperkt gebleven en zijn alle figuren om uitspraken te ondersteunen in de bijlage opgenomen. Omdat de groepen respondenten relatief klein zijn (er zijn immers maar een beperkt aantal BVO's, gemeenten etc.), hebben wij antwoorden niet weergegeven in percentages, maar in absolute aantallen, om zo misleiding te voorkomen. Elk hoofdstuk wordt afgesloten met een korte analyse van de bevindingen ten aanzien van dat speerpunt. In hoofdstuk 7 geven wij de algemene conclusies over dit benchmarkonderzoek weer.

[1] Deze aantallen zijn niet hetzelfde als genoemd bij Stap 4a in paragraaf 1.3. De reden hiervoor is dat niet alle respondenten alles hebben ingevuld. Hierdoor kan de N af en toe wisselen. In een enkel geval zijn hierdoor enkele ingevulde vragen minder bruikbaar. Waar dat het geval is, hebben wij dat vermeld. Ook zijn de jong-clubs buiten beschouwing gelaten omdat deze in vergelijkbaarheid met de andere clubs binnen deze benchmark lastig te vergelijken bleken te zijn met andere clubs door bijvoorbeeld wisselende thuisstadions en vooral te weinig vergelijkingsmateriaal onderling.

2. Speerpunt 1: Persoonsgerichte aanpak

2.1 Inleiding

In het rapport '*Toegankelijk, Gastvrij en Veilig Voetbal: Impuls aan normalisatie*' worden de volgende criteria genoemd waar op ingezet wordt bij dit speerpunt:

- *'Er is een sluitende aanpak van probleemsupporters waarbij sprake is van een passende straf maar ook van het voorkomen van herhaling;*
- *Alle partners communiceren voorgenomen maatregelen/straffen in voorkomende casussen en komen tot een eenduidige aanpak;*
- *Er wordt voldoende actief intelligence ingewonnen over de harde kern hooligans en organisatoren, mede ter gerichte opsporing;*
- *Hooligans in beeld is kwalitatief gevuld en er wordt operationeel nadrukkelijk uitvoering aangegeven;*
- *Hoewel de casusgerichte aanpak betekent dat er per individu sprake is van maatwerk, bestaat er wel een landelijke aanpak van probleemsupporters in die zin dat er uniformiteit is in maatstaven[2]'.*

In dit hoofdstuk geven wij per type organisatie aan welke bevindingen wij hebben ten aanzien van het speerpunt persoonsgerichte aanpak. Hierbij gaan wij onder andere in op het contact met supporters, de maatregelen die genomen worden, het type camerasystemen en inwinnen van intelligence.

2.2 BVO Eredivisie

Contact clubs / supporters

Gemiddeld in de referentiegroep zijn 1,1 fancoaches per 10.000 beschikbare plekken en zijn deze 43,2 uur per week in dienst. Van de respondenten in de Eredivisie maken alle respondenten gebruik van persoonlijke gesprekken. De inzet van de supporters liaison officer (slo) en waarschuwingen om een persoonsgerichte aanpak te hanteren, wordt iets minder genoemd. Huisbezoeken worden ook gehanteerd, maar slechts bij enkele respondenten. In de referentiegroep wordt gemiddeld 10,9 keer een strafrechtelijk stadionverbod opgelegd.

Maatregelen

Bij het nemen van maatregelen worden met name BVO en politie nagenoeg altijd betrokken. Opvallend is dat gemeenten en OM wel vaak, maar niet altijd betrokken worden. In sommige gevallen worden KNVB en beveiligingsorganisaties betrokken. De maatregelen worden niet altijd gecommuniceerd naar andere partijen. De politie krijgt dit vrijwel altijd te horen, evenals de gemeente en de BVO. Beveiligingsorganisaties, KNVB en ook OM krijgen deze niet in alle gevallen te horen.

Voor het weren van supporters met een stadionverbod worden bij alle respondenten stewards geïnformeerd. Andere maatregelen worden sporadisch benut. Bij minder dan de helft van de respondenten worden bijvoorbeeld foto's uitgedeeld aan stewards of worden camera's met gezichtsherkenning ingezet.

Camera's

Gemiddeld in de referentiegroep heeft men 30,2 bewakingscamera's per 10.000 plekken. Van de gebruikte camera's in stadions kan 48% gebruikt worden voor gezichtsherkenning. Hoewel er ook nog altijd analoge camera's gebruikt worden, beschikken bijna alle BVO's over camera's met meerdere functionaliteiten (digitaal HD, opnemen en terugspoelen, inzoomen en blijven opnemen, terugspoelen en blijven opnemen).

[2] Omdat het hier gaat om een landelijke aanpak, maakt dit punt geen deel uit van deze benchmark

Intelligence

Onder de respondenten worden gemiddeld van 15,3 notoire ordeverstoorders per 10.000 plekken de gegevens bijgehouden. Bijna alle respondenten gebruiken het voetbalvolgsysteem (vvs) bij de registratie van incidenten en driekwart heeft via vvs en 'hooligans in beeld' (hib) zicht op welke personen geregistreerd staan. Van de respondenten houden er een paar geen gegevens bij van notoire ordeverstoorders en ongeveer de helft bespreekt de notoire ordeverstoorders niet in het veiligheidshuis. Een ruime meerderheid geeft aan geen intelligence te vergaren buiten de vierhoek. Van de respondenten geven de meeste aan tevreden te zijn over de samenwerking binnen de vierhoek rond persoonsgerichte aanpak.

2.3 BVO Eerste divisie

Contact clubs / supporters

Gemiddeld in de referentiegroep zijn 2 fancoaches per 10.000 beschikbare plekken. Dit is meer dan in de Eredivisie, maar bij de Eerste divisie zijn de fancoaches gemiddeld minder uur per week in dienst, namelijk 16 uur.

Maatregelen

De maatregelen die genomen worden, laten een vergelijkbaar beeld zien met de Eredivisie clubs: waarschuwingen en persoonlijke gesprekken worden vrijwel door iedereen genoemd, naast inzet van de slo. Huisbezoekingen worden maar 1 keer genoemd. Het betrekken van andere partijen bij het opstellen van maatregelen gebeurt bij alle respondenten met de politie en BVO en op 1 respondent na met de gemeente. Het OM wordt minder genoemd en de KNVB enkele keren. De communicatie over de maatregelen gebeurt bij alle respondenten met de BVO en politie. Veel respondenten noemen ook de gemeente. OM en KNVB worden door minder dan de helft van de respondenten genoemd.

Camera's

Gemiddeld in de referentiegroep heeft men 21 bewakingscamera's per 10.000 beschikbare plekken, waarvan 29,5% gebruikt kan worden voor gezichtsherkenning. De camera's zijn allemaal digitaal en hebben functionaliteiten als opnemen en terugspoelen, inzoomen en opnemen, digitaal hd en terugspoelen en blijven opnemen. Een enkele respondent geeft aan inmiddels camera's te hebben met 4k resolutie.

Intelligence

Onder de respondenten wordt gemiddeld van 6,6 notoire ordeverstoorders per 10.000 plekken de gegevens bijgehouden. Onder de respondenten van de Eerstedivisieclubs ligt de registratie van incidenten in vvs lager dan bij de Eredivisieclubs. Ook wordt aangegeven door enkele respondenten dat zij geen beeld hebben van welke personen zijn opgenomen in vvs. De meerderheid geeft aan dit wel te hebben en daarvan zeggen 2 respondenten dat zij ook voor 'hooligans in beeld' een beeld hebben welke personen hierin opgenomen zijn. De meeste respondenten geven aan niet met andere partners buiten de vierhoek om intelligence te vergaren. Gemiddeld geven zij aan 1 strafrechtelijk stadionverbod op te leggen tegen 10,9 in de Eredivisie.

2.4 OM

Betrekken partners

De respondenten bij het OM betrekken in bijna alle gevallen de politie als het gaat om het opstellen van maatregelen, maar gemeenten en clubs worden niet altijd betrokken. De KNVB en beveiligingsorganisaties worden door minder dan de helft van de respondenten betrokken.

Wanneer een respondent maatregelen neemt, worden deze lang niet altijd gecommuniceerd met andere partijen. De politie wordt bijna altijd betrokken, maar in minder dan de helft van de gevallen worden andere partners betrokken.

Registratie ordeverstoorders

Registratie gebeurt bij de meeste respondenten via vvs en/of de basisvoorziening handhaving. Desondanks geeft ongeveer de helft van de respondenten aan dat zij geen beeld hebben van wie geregistreerd is in zowel vvs als hooligans in beeld. Opvallend is dat verreweg de meeste respondenten geen gegevens bijhouden van notoire ordeverstoorders en deze ordeverstoorders worden bij de meeste respondenten niet besproken in veiligheidshuizen. Ook wordt bij de meeste respondenten geen contact gezocht met partners buiten de vierhoek voor meer informatie.

2.5 Politie

Betrekken partners

Van de respondenten heeft bijna iedereen een functionaris die zich met persoonsgerichte aanpak bezig houdt. Hiervan maken de meeste gebruik van persoonlijke gesprekken als maatregel bij een persoonsgerichte aanpak. Huisbezoeken worden iets vaker ingezet dan door de andere vierhoekspartners maar nog altijd bij niet meer dan de helft van de respondenten. Ook zijn er 2 respondenten die aangeven geen maatregelen te gebruiken. Bij het nemen van maatregelen worden veelal andere partners betrokken. Bijna alle respondenten geven aan de vierhoekspartners te betrekken: BVO, gemeente en politie worden door vrijwel iedereen genoemd en het OM in de meeste gevallen. De KNVB wordt door ongeveer de helft genoemd, beveiligingsorganisaties 1 keer. De communicatie over maatregelen gebeurt in alle gevallen naar de politie en naar BVO's, en naar gemeenten in bijna alle gevallen. OM en KNVB worden minder genoemd en beveiligingsorganisaties 1 keer. De meeste respondenten geven aan dat zij geen contact zoeken met partners buiten de vierhoek om intelligence te verzamelen.

Registratie ordeverstoorders

Per 10.000 beschikbare stadionplekken wordt van gemiddeld 12,6 notoire ordeverstoorders gegevens bijgehouden. Het weren van supporters met stadionverboden gebeurt bij de meeste respondenten door het informeren van stewards. Overige maatregelen worden minder genoemd (gebiedsverbod en stadionverbod in ongeveer de helft van de gevallen). Alle respondenten geven aan vvs en/of de basisvoorziening handhaving te hanteren. Alle respondenten zijn neutraal tot tevreden over de persoonsgerichte aanpak.

2.6 Gemeenten

Betrekken partners

De respondenten geven aan dat bij het opstellen van maatregelen andere vierhoekspartijen vaak tot vrijwel altijd betrokken werden. Van de respondenten geven vrijwel allen aan de gemeenten en politie te betrekken en de meeste geven aan daarnaast ook de BVO en het OM te betrekken. De KNVB wordt enkele keren genoemd en beveiligingsorganisaties 1 keer. De communicatie van maatregelen vindt bij bijna alle respondenten plaats naar politie, de BVO en gemeenten. Het OM wordt minder, maar nog wel bij meer dan de helft van de respondenten geïnformeerd. KNVB en beveiligingsorganisaties worden bijna niet genoemd.

Registratie ordeverstoorders

Van de respondenten geeft bijna iedereen aan het vvs niet te gebruiken en hebben bijna alle respondenten geen zicht op wat er in vvs of hooligans in beeld opgenomen is.

Iets meer dan de helft van de respondenten geven aan dat er geen contact is gezocht met andere partners buiten de vierhoek om intelligence te vergaren over ordeverstoorders en voor minder dan de helft geldt dat zij geen gegevens bijhouden van notoire ordeverstoorders. Ongeveer de helft van de respondenten zegt deze ook niet in het veiligheidshuis te bespreken.

2.7 Bevindingen persoonsgerichte aanpak

Op basis van voorgaande inzichten zullen wij kort aangeven per criterium wat de bevindingen zijn op basis van de benchmark:

- *'Er is een sluitende aanpak van probleemsupporters waarbij sprake is van een passende straf maar ook van het voorkomen van herhaling;*

Er is nog geen sluitende aanpak van probleemsupporters. Voorgenomen maatregelen worden nog lang niet naar alle partijen gecommuniceerd. Weinig partijen zetten in op actief intelligence winnen buiten de eigen vierhoek en ook binnen de vierhoek is weinig afstemming over maatregelen of aanpak. Bij minder dan de helft van de respondenten worden foto's uitgedeeld aan stewards of worden camera's met gezichtsherkenning ingezet. De hoeveelheid personen die door de organisaties geregistreerd worden zijn een nulmeting en de komende jaren moeten uitwijzen of dit toe- of afneemt.

- *Alle partners communiceren voorgenomen maatregelen/straffen in voorkomende casussen en komen tot een eenduidige aanpak;*

Voorgenomen maatregelen worden nog lang niet naar alle partijen gecommuniceerd. Beveiligingsorganisaties, KNVB en het OM worden hier vaak niet bij betrokken. Vice versa geldt dat het OM ook niet alle vierhoekspartijen betrekt. Ook worden notoire ordeverstoorders niet vaak besproken in veiligheidshuizen.

- *Er wordt voldoende actief intelligence ingewonnen over de harde kern hooligans en organisatoren, mede ter gerichte opsporing.*

Nog lang niet alle incidenten worden geregistreerd en ook hebben niet alle partijen zicht op wie geregistreerd staan in vvs of hib. Vooral bij het OM is het bijhouden van gegevens van notoire ordeverstoorders relatief laag. De vergaring van intelligence bij andere dan de vierhoekspartijen is bij alle partners relatief laag. Weinig partijen zetten in op actief intelligence winnen buiten de eigen vierhoek. Camera's zijn over het algemeen van hoge kwaliteit en in veel gevallen ook bruikbaar voor gezichtsherkenning, maar dat is nog lang niet in alle gevallen zo.

- *Hooligans in beeld is kwalitatief gevuld en er wordt operationeel nadrukkelijk uitvoering aangegeven;*

Ook voor dit punt geldt dat nog lang niet alle incidenten worden geregistreerd en ook hebben niet alle partijen zicht op wie geregistreerd staan in vvs of hib. Dit geldt logischerwijs met name voor gemeenten die tot op heden niet in het vvs kunnen.

- *Hoewel de casusgerichte aanpak betekent dat er per individu sprake is van maatwerk, bestaat er wel een landelijke aanpak van probleemsupporters in die zin dat er uniformiteit is in maatstaven'.*

Dit punt valt buiten de scope van de benchmark.

Op basis van deze bevindingen concluderen wij dat er op een paar punten ingezet kan worden om progressie te boeken op dit speerpunt en raden daarom aan om in ieder geval:

1. Beter en meer te communiceren als gehele vierhoek over maatregelen die genomen zijn om ongewenste personen te weren uit de stadions. Dat kan op vele manieren: bijvoorbeeld door dit een terugkerend punt te maken bij operationele overleggen of door structureel na het nemen van een maatregel alle partners op de hoogte te brengen;

2. Vaker en beter incidenten te registreren door BVO's, gemeenten en OM, met name rond notoire ordeverstoorders. Daarnaast moeten alle organisaties zichzelf op de hoogte stellen van welke notoire ordeverstoorders voor welke incidenten geregistreerd staan. Dit kan betekenen dat het registreren ook makkelijker gemaakt moet worden, omdat gemeenten op dit moment niet in vvs kunnen. Bij het opzetten van een opvolger van vvs moet ook rekening gehouden worden dat gemeenten hiermee uit de voeten moeten kunnen;
3. Binnen de vierhoek duidelijke afspraken te maken over de verantwoordelijkheid ten aanzien van de handhaving van stadionverboden. Deze afspraken zijn er op dit moment onvoldoende.
4. Als BVO's het percentage camera's te verhogen dat gebruikt kan worden voor gezichtsherkenning. Wij verwachten overigens dat dit geleidelijk zal gebeuren bij de vervanging van camerasystemen, maar vragen hier desondanks aandacht voor omdat dit de persoonsgerichte aanpak b.
5. Het inwinnen van intelligence buiten de vierhoek te verbeteren en uitwisseling van informatie binnen de vierhoek te stimuleren, bijvoorbeeld door structurele agendering van het onderwerp. Uitwisseling van intelligence is een absolute voorwaarde om (notoire) ordeverstoorders beter aan te kunnen pakken.

3. Speerpunt 2: Gastheerschap

3.1 Inleiding

In het rapport '*Toegankelijk, Gastvrij en Veilig Voetbal: Impuls aan normalisatie*' worden de volgende criteria genoemd waar op ingezet wordt:

- *'Verbeterd gastheerschap voor (uit)supporters. Hieronder valt ook het streven naar het verwijderen van hekken en netten in uitvakken;*
- *Het gastheerschap ligt niet alleen bij de BVO, alle partners zijn hiervoor verantwoordelijk;*
- *Alle supporters, dus ook uitsupporters, worden goed ontvangen. Er is een nette ontvangst, zicht op het hele speelveld, goede faciliteiten, voorzieningen (catering en sanitair) voor het uitvak, correcte bejegening en een schoon, veilig stadion.*
- *Het weren van ongewenst gedrag of personen is ook onderdeel van gastheerschap. Hiermee wordt zelfs het gastheerschap voor de groep welwillende supporters groter'.*

In dit hoofdstuk geven wij per type organisatie aan welke bevindingen wij hebben ten aanzien van het speerpunt gastheerschap. Hierbij gaan wij onder andere in op het aantal stewards en beveiligingsmedewerkers, hun taken, faciliteiten voor uitsupporters en overleg tussen de partners.

3.2 BVO Eredivisie

Stewards en beveiligingsmedewerkers

Gemiddeld in de referentiegroep heeft men per 10.000 stadionplekken 83,2 stewards en beveiligingsmedewerkers en zet men 19,7 stewards en beveiligingsmedewerkers in voor uitwedstrijden. De inzet van het aantal beveiligingsmedewerkers wordt door ongeveer de helft van de respondenten soms gekoppeld met het risicoprofiel van de wedstrijd, de andere helft doet dit altijd.

Takenpakket

De respondenten geven aan dat de volgende taken tot het takenpakket van de stewards behoren: aanspreken op ongewenst gedrag en fouilleren (bijna alle respondenten), ingrijpen bij ongeregeldheden, vermanen en ticketcontrole (bij de meeste respondenten). Bij enkele respondenten hoort daar ook opruimwerkzaamheden bij. Voor beveiligingsmedewerkers geldt ongeveer hetzelfde takenpakket, hoewel zij minder voor ticketcontrole worden ingezet. In de meeste gevallen zijn de stewards en beveiligingsmedewerkers gediplomeerde vrijwilligers en betaalde professionals, of regelmatig via een extern bureau ingehuurd. In enkele gevallen worden ook ongediplomeerde vrijwilligers ingezet.

Faciliteiten

Er wordt door enkele respondenten gebruik gemaakt van een bejegeningsprofiel en ongeveer de helft geeft aan dat de bejegening van supporters aan het risicoprofiel van een wedstrijd wordt aangepast. Gemiddeld wordt in ongeveer 40% van de uitwedstrijden een autoregeling toegepast en in de overige wedstrijden een bus- of autocombi. Alle respondenten geven aan alcohol te schenken onder thuissupporters. Voor uitsupporters is dit, op een enkele respondent na, bij de meeste wedstrijden of altijd toegestaan.

In de referentiegroep zijn per 10.000 beschikbare plekken gemiddeld 5,4 toiletten toegankelijk voor uitsupporters en zijn er gemiddeld 3,6 cateringgelegenheden toegankelijk. In de referentiegroep is het maximale aantal toegestane uitsupporters gemiddeld 927,3 en zijn er 279,4 parkeerplaatsen beschikbaar voor hen. Het overgrote deel van de respondenten geeft aan dat uitsupporters meestal of altijd direct na afloop van de wedstrijd het vak mogen verlaten.

Bijna alle respondenten geven aan dat de uitvakken structureel afgeschermd zijn met netten, hekken en/of lexaanwanden. Hiervan geeft 1 respondent aan deze structureel te willen verwijderen en geven er 2 aan dit bij wedstrijden met laag risico te willen doen.

Overleg

Ter voorbereiding op een thuiswedstrijd vindt altijd gemeenschappelijk vooroverleg plaats waar de respondenten van de BVO bij aanwezig waren. Andere partijen die nagenoeg altijd aanwezig zijn, zijn de politie en de uitclub. De gemeenten worden enkele keren genoemd en het OM niet. De supportersvereniging van de thuisclub en de uitclub worden ook enkele keren genoemd. Over het algemeen waren de respondenten (zeer) tevreden over de gemeenschappelijke vooroverleggen.

3.3 BVO Eerste divisie

Stewards en beveiligingsmedewerkers

Gemiddeld in de referentiegroep heeft men per 10.000 beschikbare plekken 65,1 stewards en beveiligingsmedewerkers en zette men 12,9 stewards en beveiligingsmedewerkers in voor uitwedstrijden. De inzet van het aantal beveiligingsmedewerkers wordt door bijna alle respondenten gekoppeld aan het risicoprofiel van de wedstrijd.

Takenpakket

De volgende taken behoren volgens respondenten tot het takenpakket van de stewards: aanspreken op ongewenst gedrag, fouilleren, ticketcontrole, ingrijpen bij ongeregeldheden en vermanen. Soms worden ook opruimwerkzaamheden genoemd. Voor beveiligingsmedewerkers geldt over het algemeen hetzelfde, hoewel deze minder voor fouillering en ticketcontrole worden ingezet. Alle respondenten geven aan gebruik te maken van gediplomeerde vrijwilligers en professionele ondersteuning, maar er zijn ook 2 respondenten die ongediplomeerde mensen inzetten. Er wordt bij een enkele respondent gebruik gemaakt van een bejegeningsprofiel, maar een aantal geeft aan de bejegening van supporters aan het risicoprofiel van de wedstrijd aan te passen.

Faciliteiten

Gemiddeld wordt in ongeveer 39% van de uitwedstrijden een autoregeling toegepast en in de overige wedstrijden een bus- of autocombi. Alle respondenten geven aan alcohol te schenken onder thuissupporters, terwijl dit voor uitsupporters bij enkele respondenten nooit is toegestaan.

In de referentiegroep zijn er per 10.000 beschikbare plekken gemiddeld 9,1 toiletten toegankelijk voor uitsupporters naast gemiddeld 2 cateringgelegenheden. Het maximale aantal toegangsplekken voor uitsupporters is gemiddeld 453,6. Gemiddeld in de referentiegroep zijn 48,6 parkeerplaatsen beschikbaar voor uitsupporters. Dit is relatief veel minder dan in de Eredivisie (ongeveer 1 op 10 versus 1 op 3,3). Bij bijna alle respondenten kunnen de uitsupporters gelijk na de wedstrijd het uitvak verlaten. De meeste respondenten geven aan het uitvak structureel af te schermen met netten, hekken en/of lexaanwanden. Van deze respondenten geeft er 1 aan deze in de toekomst weg te willen halen.

Overleg

Onder de respondenten wordt aangegeven niet altijd gezamenlijk vooroverleg te voeren. Bij gemeenschappelijke vooroverleggen is bij alle respondenten altijd de politie aanwezig, de thuisclub en ook de uitclub is bijna altijd aanwezig. Dat is vaker dan dat de gemeente en de supportersvereniging aanwezig zijn. Het OM is bij een enkele respondent aanwezig. De respondenten geven aan tevreden te zijn over de onderlinge samenwerking in het gemeenschappelijke vooroverleg.

3.4 OM

Vanuit de actor OM zijn geen vragen met betrekking tot gastheerschap ingevuld of gesteld.

3.5 Politie

In de referentiegroep politie maken de meeste respondenten gebruik van een bejegeningsprofiel en geeft meer dan de helft aan dat de bejegening van supporters aan het risicoprofiel van de wedstrijd aangepast wordt. Voorafgaand aan de wedstrijden is tussen de bezoekende BVO en de politie lang niet altijd contact. Als er contact is, is dat bij de meeste respondenten structureel met de veiligheidscoördinator en geven enkele respondenten aan dit structureel met de slo te doen. Overige respondenten geven aan incidenteel overleg te hebben met de slo en de veiligheidscoördinator. Onder de respondenten geven de meesten aan aanwezig geweest te zijn bij alle wedstrijden. Tevens geven de respondenten aan mogelijkheden te zien voor minder inzet, bijvoorbeeld door betere samenwerking met BVO's, meer maatwerk en het beter in kaart brengen van risicosupporters.

De respondenten geven bijna allemaal aan structureel deel te nemen aan vooroverleggen. Dit beeld strookt ook met de antwoorden van de BVO's en gemeenten. Verder wordt aangegeven dat de thuisclub altijd betrokken is en de uitclub in de meeste gevallen. De gemeente wordt bij ongeveer de helft van de gemeenschappelijke vooroverleggen genoemd als betrokkene en het OM bij enkele respondenten. De meeste respondenten zijn (zeer)tevreden over de gemeenschappelijke vooroverleggen.

3.6 Gemeenten

Onder de respondenten van gemeenten wordt aangegeven dat zij contact hebben met andere organisaties voorafgaand aan wedstrijden, maar dit is minder dan bij andere organisaties. Bij iets minder dan de helft van de respondenten is er structureel contact met de veiligheidscoördinator van de BVO eveneens bij iets minder dan de helft is er incidenteel contact. Enkele gemeenten geven aan nooit contact te hebben met de veiligheidscoördinator. Er is een aantal respondenten dat incidenteel met de slo spreekt. Van de respondenten geeft iets meer dan de helft aan meestal niet aanwezig te zijn bij gemeenschappelijke vooroverleggen. Partijen die vrijwel altijd aanwezig zijn, zijn de politie en thuisclub en in iets meer dan de helft van de gevallen zijn de uitclub en de gemeente aanwezig. De supportersverenigingen van de uit- en thuisclub worden enkele keren genoemd. Het OM wordt incidenteel genoemd. Over de onderlinge samenwerking in het gemeenschappelijk vooroverleg is men in bijna alle gevallen tevreden of zeer tevreden.

3.7 Supportersverenigingen

Eigen club

Met betrekking tot gastheerschap is ook een aantal vragen gesteld aan supportersverenigingen. Ten aanzien van *de eigen club* worden overwegend positieve antwoorden gegeven. De ontvangst bij de eigen club wordt door een meerderheid van de respondenten met goed of zeer goed beoordeeld, de overige antwoorden neutraal. De bejegening door de eigen stewards en beveiligingsmedewerkers wordt maar een enkele keer als negatief beoordeeld. Verreweg de meeste antwoorden zijn neutraal tot zeer positief. Hetzelfde geldt voor de catering bij de eigen club. Veiligheid wordt slechts 1 maal zeer negatief beoordeeld en een enkele keer negatief. De overige beoordelingen zijn neutraal tot regelmatig ook zeer positief. De sanitaire voorzieningen laten een diffuus beeld zien met ongeveer evenveel reacties bij de categorieën negatief, neutraal, positief en zeer positief.

Uitwedstrijden

Ten aanzien van de *uitwedstrijden* komt een zelfde positief beeld naar voren[3]. De ontvangst wordt in 12% van de gevallen zeer goed genoemd en in 45% goed. In minder dan 20% van de beoordeelde wedstrijden noemt men dit negatief of zeer negatief. De bejegening door stewards en beveiligingsmedewerkers wordt in nog geen 15% van de beoordeelde wedstrijden als (zeer) negatief beoordeeld en in meer dan 53% als (zeer) positief. De bejegening van de politie wordt iets minder goed beoordeeld dan bij de stewards en beveiligingsmedewerkers, maar is overwegend neutraal (40%) tot positief (35%) en soms zeer positief (4%). De catering en sanitaire voorzieningen kregen vergelijkbare scores met respectievelijk 80% en 79% neutraal of positieve antwoorden. De uitvakken bij uitwedstrijden werden in 75% van de gevallen neutraal tot positief beoordeeld. Het zicht vanuit de uitvakken was in 71% van de wedstrijden neutraal tot goed.

3.8 Bevindingen gastheerschap

Op basis van voorgaande inzichten zullen wij kort aangeven per criterium wat de bevindingen zijn op basis van de benchmark:

- *Verbeterd gastheerschap voor (uit)supporters. Hieronder valt ook het streven naar het verwijderen van hekken en netten in uitvakken;*

In hoeverre het gastheerschap verbeterd is ten opzichte van 2015 toen TGVV is vastgesteld, is niet op te maken uit dit benchmarkonderzoek, omdat dit de eerste meting is waarbij dit element in kaart is gebracht. Uit de benchmark komt naar voren dat de supporters over het algemeen positief zijn over het gastheerschap van de club waar ze op bezoek zijn. Uitzonderingen daar gelaten is men positief over de gehele breedte: de ontvangst, bejegening en faciliteiten. Ook de uitvakken en het zicht worden overwegend goed beoordeeld. Wel valt er nog winst te boeken bij het weren van ongewenste personen en zijn nog niet veel clubs actief bezig met het zoeken naar mogelijkheden om normalisatie te bevorderen door bijvoorbeeld het verwijderen van hekken, netten en lexaanwanden.

- *Het gastheerschap ligt niet alleen bij de BVO, alle partners zijn hiervoor verantwoordelijk;*

Het blijkt dat van de respondenten gastheerschap met name een taak is van de BVO en in mindere mate van de politie. Deze twee zijn hier het meest mee bezig en bij betrokken. BVO en politie zijn ook veel vaker betrokken bij vooroverleggen dan gemeenten en OM. Wel is men nadrukkelijk erg tevreden over de onderlinge samenwerking in de gemeenschappelijke vooroverleggen.

- *Alle supporters, dus ook uitsupporters, worden goed ontvangen. Er is een nette ontvangst, zicht op het hele speelveld, goede faciliteiten, voorzieningen (catering en sanitair) voor het uitvak, correcte bejegening en een schoon, veilig stadion.*

Gebleken is dat de uitsupporters zelf aangeven positief te zijn over de ontvangst, bejegening en faciliteiten. Ook de uitvakken en het zicht worden overwegend goed beoordeeld.

- *Het weren van ongewenst gedrag of personen is ook onderdeel van gastheerschap. Hiermee wordt zelfs het gastheerschap voor de groep welwillende supporters groter.*

Bij alle BVO's is het aanspreken op ongewenst gedrag een onderdeel van het takenpakket van stewards en beveiligingsmedewerkers.

[3] Hier is gekeken naar soms meer dan 300 antwoorden per vraag, omdat de respondenten voor meerdere uitwedstrijden in het afgelopen seizoen konden aangeven waar zij geweest zijn. Daarom wordt hier ook het percentage genoemd.

Dit, in combinatie met inzichten uit speerpunt 1 over het weren van supporters, maakt dat dit onderdeel uitmaakt van de normale werkwijze van BVO's (en politie), maar dat met name het weren van ongewenste personen beter kan. Opvallende bijvangst is dat enkele clubs met ongediplomeerde vrijwilligers werken, terwijl de KNVB inzet op gediplomeerde stewards die allemaal een opleiding gehad hebben tot steward.

Zoals aangegeven lijkt het speerpunt gastheerschap al goed te gaan. Wel bevelen wij aan om in ieder geval te onderzoeken onder welke omstandigheden hekken, netten en/of lexaanwanden verwijderd kunnen worden uit de uitvakken, zodat naar verdere normalisatie kan worden toegewerkt. Dit zal niet bij elke club of wedstrijd direct mogelijk zijn. Daarom kan het nuttig zijn bij wedstrijden met een laag risicoprofiel hier ervaring mee op te doen. Ons voorstel is daarom dat enkele clubs zich melden bij de Regiegroep en het Auditteam en dat met hen specifiek wordt gekeken onder welke omstandigheden tot verwijdering van bijvoorbeeld hekken, netten en/ of lexaanwanden kan worden overgegaan en wat succes- en faalfactoren kunnen zijn.

4. Speerpunt 3: Safety

4.1 Inleiding

In het rapport '*Toegankelijk, Gastvrij en Veilig Voetbal: Impuls aan normalisatie*' worden de volgende criteria genoemd waar op ingezet wordt:

- *'Stadions in Nederland zijn fysiek veilig. Er is ruime en continue aandacht voor de balans tussen safety (P en S factor = Physical and Safetymanagement), security en service;*
- *De calamiteitenorganisatie is op orde en securitymaatregelen staan de fysieke veiligheid niet in de weg;*
- *Het is helder aan welke eisen een (nieuw te bouwen) stadion moet voldoen en welke management elementen daarbij horen[4];*
- *Eveneens is het helder waar de regie, de verantwoordelijkheid voor controle en aanverwante aansprakelijkheid ligt.'*

In dit hoofdstuk geven wij per type organisatie aan welke bevindingen wij hebben ten aanzien van het speerpunt safety. Hierbij gaan wij onder andere in op enkele cijfers rond safety, wie betrokken zijn rond dit onderwerp en in op calamiteitenplannen en screening van supporters.

4.2 BVO Eredivisie

Enkele cijfers

Onder respondenten is de gemiddelde capaciteit van stadions 23.009,9 toeschouwers. Het gemiddeld aantal bezoekers onder hen is 19.966,7 toeschouwers. Op een enkele respondent na hebben allen een bezoldigde veiligheidscoördinator in dienst die gemiddeld 38,2 uur per week in dienst is. Per wedstrijd worden gemiddeld 19 EHBO'ers ingezet (ongeveer 1 op 1050 toeschouwers).

Betrokken partners en onderwerpen

Alle respondenten geven aan dat de regie voor safety bij de BVO ligt. Alle respondenten hebben overleg over safety, waarbij over het algemeen ook andere partijen betrokken zijn, met name de gemeente. De politie wordt door minder respondenten betrokken (maar nog altijd door de meeste), gevolgd door de beveiligingsorganisatie. In deze overleggen wordt voornamelijk overleg gevoerd over het calamiteitenplan/ organisatie, cameratoezicht, het risicoprofiel, ontruimingsmogelijkheden, mogelijkheden voor sfeeracties en brandpreventie. Andere onderwerpen, zoals handhaving stadionverboden, worden minder genoemd, Onder het takenpakket van safety voor BVO's worden calamiteitenplan/ organisatie, brandpreventie en ontruimingsmogelijkheden door alle respondenten genoemd. Andere onderwerpen worden minder genoemd, waaronder handhaving stadionverboden, cameratoezicht en opstelplaatsen politie en hulpdiensten. Alle respondenten noemen de veiligheidssituatie veilig tot zeer veilig.

Calamiteitenplannen

Op 1 BVO na geven alle BVO's aan een calamiteitenplan te hebben. Hierin wordt door alle respondenten aangegeven dat er aandacht is voor brand. Verdrukking komt in nagenoeg alle calamiteitenplannen terug. In de meeste calamiteitenplannen is ook aandacht voor rellen, instortingsgevaar en extreem weer. Terreur wordt bij minder dan de helft genoemd.

[4] Dit punt valt buiten de scope van deze benchmark. Voor meer informatie over dit onderwerp verwijzen wij naar een eerder rapport van het Auditteam 'Fysieke veiligheid van voetbalstadions: een probleemverkenning'. Dit rapport is hier te downloaden als pdf bestand: https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/voetbalvandalisme/documenten/rapporten/2016/07/01/fysieke-veiligheid-van-voetbalstadions

2 respondenten geven aan langer dan een jaar geleden de laatste oefening gehad te hebben. Bij de oefeningen wordt bij ongeveer de helft van de respondenten de brandweer betrokken. Stewards, het beveiligingsbedrijf, de gemeente en politie worden in de meeste gevallen betrokken. Bij 1 respondent is ook de supportersvereniging betrokken geweest. Bij alle respondenten is de laatste brandveiligheidsinspectie in het laatste jaar geweest. Uitgangen van binnen naar buiten (nooduitgangen) werden bij ongeveer de helft van de respondenten soms of altijd afgesloten. Nooduitgangen waren in bijna alle gevallen door een aangewezen steward te openen en soms door een veiligheids- of supporterscoördinator. In drie gevallen zijn deze door iedereen te openen.

Screening

Voorafgaand aan wedstrijden wordt door bijna elke respondent het stadion gescreend op verboden voorwerpen, middelen en onbevoegde personen. Fouillering gebeurt bij 1 respondent in alle gevallen. De overige respondenten fouilleren bijna allemaal in ieder geval alle uitsupporters, steekproefsgewijs en bepaalde vakken. Gemiddeld hebben 8,2 personen per respondent een cursus Search, Detect React gevolgd. Camerabeelden worden bij bijna alle respondenten structureel uitgelezen door verschillende personen. Ongeveer de helft van de respondenten geeft aan in te zetten op het voorkomen van middelengebruik door fouilleren of observaties en enkele ook door drugshonden.

4.3 BVO Eerste divisie

Enkele cijfers

Onder respondenten is de gemiddelde capaciteit van stadions 8.968,8 toeschouwers. Het gemiddeld aantal bezoekers onder hen is 5.282,9 toeschouwers. Onder de respondenten hebben de meeste een bezoldigde veiligheidscoördinator in dienst die gemiddeld 23,1 uur per week in dienst is. Per wedstrijd worden gemiddeld 10,8 EHBO'ers ingezet (ongeveer 1 op 490 toeschouwers), waarmee het aantal EHBO'ers relatief hoger ligt dan in de Eredivisie.

Betrokken partners en onderwerpen

Alle respondenten geven aan dat de regie voor safety bij de BVO ligt. Allen hebben overleg over safety, waarbij over het algemeen ook andere partijen bij betrokken zijn, met name de gemeente en politie, gevolgd door de supportersvereniging (enkele keren genoemd). In deze overleggen wordt voornamelijk aangegeven dat overleg gevoerd wordt over het risicoprofiel, cameratoezicht en de combiregeling. Andere onderwerpen worden in de helft van de gevallen genoemd, zoals handhaving stadionverboden, het calamiteitenplan/ organisatie en ontruimingsmogelijkheden. Onder het takenpakket van safety voor BVO's wordt het calamiteitenplan/ organisatie door alle respondenten genoemd, gevolgd door mogelijkheden sfeeracties. Andere onderwerpen worden ook genoemd, maar iets minder vaak, waaronder handhaving stadionverboden, cameratoezicht, brandpreventie en ontruimingsmogelijkheden. Bijna alle respondenten noemen de veiligheidssituatie veilig en 1 was neutraal.

Calamiteitenplannen

Alle respondenten hebben een calamiteitenplan, met daarin aandacht voor diverse onderwerpen. Alle respondenten noemen brand als onderwerp en bij bijna alle respondenten zijn extreem weer, terroristische aanslagen en verdrukking onderwerpen. Rellen maakt bij ongeveer de helft van de respondenten onderdeel uit van het calamiteitenplan.

Bij ongeveer de helft van de respondenten is het langer dan een jaar geleden dat het calamiteitenplan geoefend is. Bij de oefening zijn andere partijen minder aanwezig dan bij de Eredivise BVO's; stewards worden altijd genoemd, gevolgd door de politie in bijna alle gevallen. Brandweer en gemeente worden veel minder genoemd onder de respondenten. Op 1 respondent na is de laatste brandveiligheidsinspectie korter dan een jaar geleden.

Uitgangen van binnen naar buiten (nooduitgangen) werden bij ongeveer de helft van de respondenten soms of altijd afgesloten. Nooduitgangen waren bij de meeste respondenten door een aangewezen steward te openen of de veiligheidscoördinator (helft van de respondenten). In 1 geval zijn deze door iedereen te openen.

Screening

Voorafgaand aan wedstrijden wordt door bijna elke respondent het stadion gescreend op verboden voorwerpen, middelen en onbevoegde personen. Fouillering gebeurt in alle gevallen steekproefsgewijs. Uitsupporters worden bij ongeveer de helft van de respondenten structureel gefouilleerd evenals bepaalde vakken. Geen van de respondenten geeft aan mensen met een cursus Search, Detect React in dienst te hebben.

Camerabeelden worden bij de meeste respondenten structureel uitgelezen door verschillende personen, maar vooral de veiligheidscoördinator. Slechts enkele respondenten geven aan in te zetten op het voorkomen van middelengebruik door fouilleren of observaties.

4.4 OM

Vanuit de actor OM zijn geen vragen met betrekking tot safety ingevuld of gesteld.

4.5 Politie

Betrokken partners en onderwerpen

Verreweg de meeste respondenten geven aan dat de regie voor veiligheid bij de BVO moet liggen, ook al worden de gemeente, politie en de eigenaar van het stadion ook enkele keren genoemd. Op 1 respondent na geeft iedereen aan overleg te voeren over safety in seizoen 2017-2018. Alle respondenten geven aan dat bij de overleggen de gemeente, BVO en politie aanwezig zijn. Het OM wordt minder genoemd maar nog wel door meer dan de helft van de respondenten. Supportersverenigingen en beveiligingsorganisaties worden beide enkele keren genoemd. Bij alle respondenten wordt aangegeven dat het risicoprofiel en de combiregeling onderdeel uitmaken van de besproken onderwerpen. Cameratoezicht en handhaving van stadionverboden worden bij de meeste respondenten genoemd. Andere onderwerpen worden in minder dan de helft van de gevallen genoemd.

Calamiteitenplan

Alle respondenten geven aan dat bij hun takenpakket de inzet van politie hoort. Opstelplaatsen politie en hulpdiensten, risicoprofiel van de wedstrijd en de combiregeling worden door bijna alle respondenten genoemd. Andere onderwerpen worden minder genoemd. Van de respondenten noemen enkele de situatie in stadions onveilig. De meeste zijn neutraal en sommigen noemen deze (zeer)veilig. Onder bijna alle respondenten wordt aangeven dat brand en rellen onderdeel uitmaken van het calamiteitenplan. Andere onderwerpen worden minder vaak genoemd. Enkele respondenten geven aan langer dan een jaar niet betrokken te zijn geweest bij een oefening, waarvan enkele meer dan twee jaar geen oefening hebben meegemaakt. Effectief heeft een minderheid van de respondenten in het afgelopen jaar geoefend. Bij de laatste oefening zijn de respondenten in bijna alle gevallen aanwezig geweest. De brandweer en gemeente worden in dit opzicht minder genoemd.

Screening

Voorafgaand aan wedstrijden voeren de meeste respondenten een screening op verboden voorwerpen uit, sommige op onbevoegde personen en enkele op verboden middelen. Een aantal respondenten geeft ook aan geen screening uit te voeren. Door bijna alle respondenten wordt aangegeven dat camerabeelden structureel uitgelezen worden. Dat gebeurt meestal door stewards, politie of de veiligheidscoördinator. Bij enkele respondenten wordt actief ingezet op het voorkomen van middelengebruik onder supporters.

4.6 Gemeenten

Betrokken partners en onderwerpen

Alle respondenten geven aan dat de regie voor veiligheid bij de BVO ligt. In enkele gevallen geven respondenten aan dat deze ook kan liggen bij politie, gemeente of de eigenaar van het stadion. Bij bijna alle respondenten is in seizoen 2017-2018 overleg gevoerd over safety. Hierbij waren gemeente en BVO altijd betrokken, de politie bij bijna alle respondenten en het OM bij de helft van de respondenten. Andere partijen werden in minder dan een derde van de gevallen genoemd.

Bij de overleggen wordt het meest gesproken over de combiregeling en mogelijkheden voor sfeeracties. Het risicoprofiel van de wedstrijd, inzet van de politie, handhaving van stadionverboden, cameratoezicht en het calamiteitenplan/ organisatie volgen op de voet, maar worden iets minder vaak genoemd. Andere onderwerpen worden in de helft of minder van de gevallen genoemd. Van de genoemde onderwerpen beschouwen de meeste respondenten het risicoprofiel van de wedstrijd als onderdeel van het takenpakket, gevolgd door de combiregeling en de inzet politie. Overige onderwerpen worden in minder dan een derde van de gevallen genoemd, waaronder brandpreventie, mogelijkheden voor sfeeracties, het calamiteitenplan/ organisatie en ontruimingsmogelijkheden. Van de respondenten is het overgrote deel (zeer)positief over de veiligheid. De overige respondenten oordelen neutraal.

Calamiteitenplan

In de calamiteitenplannen komen verschillende risico's terug naar voren. Brand en rellen worden hierbij het meest genoemd. Verdrukking en extreem weer worden door meer dan de helft van de respondenten genoemd. Instortingsgevaar en terroristische aanslagen worden minder vaak genoemd. Van de respondenten geeft de meerderheid aan in seizoen 2017-2018 1 keer geoefend te hebben. Enkele organisaties geven aan meer dan 1 keer geoefend te hebben en sommige hebben niet geoefend. Op de vraag wanneer de laatste oefening was hebben 5 aangegeven langer dan een jaar geleden geoefend te hebben en voor 4 respondenten is dit ongeveer een jaar geleden. Bij de laatste veiligheidsoefening zijn nooit alle partners aanwezig geweest. Van de respondenten geven bijna alle aan dat de stewards betrokken zijn, iets minder vaak was de politie betrokken en in ongeveer de helft van de gevallen is de brandweer aanwezig geweest. De gemeente en het beveiligingsbedrijf zijn minder aanwezig geweest. Overige partijen werden nog minder genoemd. De laatste brandinspectie is in sommige gevallen langer dan een jaar geleden. Meer dan de helft had de laatste inspectie korter dan een half jaar geleden.

4.7 Supportersverenigingen

De veiligheid in stadions wordt door supportersverenigingen als goed beoordeeld. In ongeveer 55% van de gevallen werd deze goed genoemd en in 7% zeer goed. In nog geen 8% was dit (zeer) negatief.

4.8 Bevindingen Safety

Op basis van voorgaande inzichten zullen wij kort aangeven per criterium wat de bevindingen zijn op basis van de benchmark:

- *'Stadions in Nederland zijn fysiek veilig. Er is ruime en continue aandacht voor de balans tussen safety (P en S factor = Physical and Safetymanagement), security en service;*

Bij heel veel respondenten leeft het beeld dat stadions veilig zijn. Voor de overige punten, zie hieronder.

- *De calamiteitenorganisatie is op orde en securitymaatregelen staan de fysieke veiligheid niet in de weg;*

Qua taken noemen veel BVO's het calamiteitenplan/ organisatie, brandpreventie en ontruimingsmogelijkheden. Calamiteitenplannen kunnen wat betreft risico's en calamiteiten completer.

Het onderwerp rellen komt bijvoorbeeld niet altijd terug. Ook blijkt dat (nood)uitgangen vaak van binnen naar buiten gesloten worden, terwijl nooduitgangen altijd door iedereen te openen moeten zijn. Vaak is dat dan door een aangewezen steward en soms door een veiligheids- of supporterscoördinator. In slechts enkele gevallen zijn deze door iedereen te openen. Bij een aantal respondenten is het langer dan een jaar geleden dat het calamiteitenplan geoefend is (onder andere bij de politie en Eerste divisie respondenten). Brandweer en gemeente zijn hierbij bovendien veel minder aanwezig dan andere respondenten. In sommige gevallen is het langer dan een jaar geleden dat de brandweer een inspectie uitgevoerd heeft.

- *Het is helder aan welke eisen een (nieuw te bouwen) stadion moet voldoen en welke managementelementen daarbij horen;*

Deze vraag valt buiten de scope van de benchmark.

- *Eveneens is het helder waar de regie, de verantwoordelijkheid voor controle en aanverwante aansprakelijkheid ligt.'*

Bij vrijwel alle respondenten is duidelijk dat de regie voor veiligheid in stadions bij de BVO moet liggen. Handhaving van stadionverboden wordt lang niet altijd gezien als een verantwoordelijkheid door de BVO of de politie. Zowel bij BVO's als politie wordt maar door enkele respondenten aangegeven dat actief ingezet wordt op voorkomen van verboden middelengebruik. Hieruit blijkt dat op deze twee punten niet structureel gehandhaafd wordt.

Op basis van deze bevindingen concluderen wij dat heel veel respondenten, waaronder supportersverengingen aangeven stadions veilig te vinden. Desalniettemin is er een aantal punten die beter ontwikkeld kunnen worden om progressie te boeken op dit speerpunt en wij raden daarom aan om in ieder geval:

1. Meer aandacht te besteden aan het structureel oefenen van calamiteitenplannen, minimaal eens per jaar, met alle partners. Gemeenten en de brandweer/ de veiligheidsregio blijken hier regelmatig niet bij aanwezig te zijn en moeten ook betrokken zijn bij het oefenen van calamiteitenplannen.
2. Er als BVO voor te zorgen dat nooduitgangen altijd door een ieder geopend kunnen worden in geval van nood. Wij snappen dat hier een zekere spanning aanwezig kan zijn tussen het belang van veiligheid en openbare orde. In geval van nood (bij brand, verdrukking etc), moeten nooddeuren echter altijd geopend kunnen worden door iedereen. Een oplossing zou kunnen zijn dat er altijd een steward of beveiligingsmedewerker bij een nooddeur staat, zodat deze niet oneigenlijk gebruikt kan worden.
3. In het calamiteitenplan structureel aandacht te hebben voor rellen, verdrukking, terroristische aanslag en extreem weer. Dit soort calamiteiten roept andere vragen op dan de meer traditionele risico's van openbare ordeverstoringen, die vaak dominant zijn in de veiligheidsorganisatie.

5. Speerpunt 4: Regierol gemeenten

5.1 Inleiding

In het rapport '*Toegankelijk, Gastvrij en Veilig Voetbal: Impuls aan normalisatie*' worden de volgende criteria genoemd waar op ingezet wordt:

- *'In ieder gemeente vindt onder regie van de gemeente een strategisch overleg (voetbalvierhoek), een beleidsmatig/tactisch overleg en operationeel overleggen (casusoverleg, voorbereidend wedstrijdoverleg, wedstrijdevaluatie en dergelijke) plaats met tenminste politie, OM en BVO over de lokale voetbal en veiligheidssituatie;*
- *Regie voorziet in het bij elkaar brengen van partners, het maken van afspraken en expliciteren van verschillende belangen, het benoemen van knelpunten en het streven naar een gezamenlijke aanpak van deze knelpunten met behoud van ieders eigen verantwoordelijkheid. De regisseur heeft het totaaloverzicht en monitort de voortgang.'*

In dit hoofdstuk geven wij per type organisatie aan welke bevindingen wij hebben ten aanzien van het speerpunt regierol gemeenten. Hierbij gaan wij met name in op de verschillende type overleggen (strategisch, beleidsmatig en operationeel) en de tevredenheid van de partners over de regiefunctie van de gemeente.

5.2 BVO Eredivisie

Strategisch overleg

In het seizoen 2017-2018 heeft gemiddeld 2,3 keer een *strategisch overleg* omtrent voetbalveiligheid plaatsgevonden volgens de respondenten. Hierbij zijn volgens alle respondenten zowel de BVO als de politie altijd betrokken, de gemeente en het OM beide bijna elke keer. De supportersvereniging wordt soms genoemd. Van de respondenten geven er slechts enkele aan een partij te missen, waarbij het OM enkele keren gemist wordt. De supportersvereniging wordt 1 keer genoemd. De voorzitter/ directeur van de BVO voert bij vrijwel alle respondenten het overleg, gevolgd door de veiligheidscoördinator bij de helft van de respondenten (hier waren meerdere antwoorden mogelijk). Andere personen worden minder genoemd. Met betrekking tot de lange termijn doelen rond TGVV worden veiligheid en persoonsgerichte aanpak vrijwel altijd genoemd als onderwerp van de overleggen, gastheerschap iets minder en betrekken supporters bij de helft van de respondenten.

Beleidsmatig overleg

Het *beleidsmatig overleg* heeft gemiddeld 4,9 keer plaatsgevonden. Hierbij zijn BVO en politie elk bij alle respondenten betrokken. De gemeente in bijna alle gevallen en het OM iets minder vaak. De supportersvereniging wordt 1 keer genoemd. Van deze partijen wordt het OM 1 keer genoemd dat deze betrokken moest worden. De andere partijen worden 2 keer genoemd. Vanuit de BVO's was bij bijna alle respondenten de veiligheidscoördinator aanwezig. Daarnaast was ook regelmatig de directeur en de slo betrokken bij het beleidsmatig overleg. De overige opties worden minder genoemd. Zij spreken hierbij over de volgende doelen rond TGVV: veiligheid en persoonsgerichte aanpak worden bijna altijd genoemd, gastheerschap en het betrekken van supporters iets minder.

Operationeel overleg

In seizoen 2017-2018 heeft volgens de respondenten gemiddeld 24,1 keer een *operationeel overleg* omtrent voetbalveiligheid plaatsgevonden. Hierbij zijn bij alle respondenten de BVO en de politie betrokken. De gemeente wordt minder genoemd en het OM slechts enkele keren.

Opvallend genoeg wordt een paar keer aangegeven dat de BVO en politie gemist worden, terwijl deze toch al vaak aanwezig zijn en worden andere partijen minder of niet genoemd. Van de BVO is de veiligheidscoördinator bij alle respondenten in ieder geval betrokken bij dit overleg. Daarnaast wordt ook de slo in ongeveer de helft van de gevallen genoemd. De besproken onderwerpen zijn bij bijna alle respondenten de prestaties rond gastheerschap, veiligheid en persoonsgerichte aanpak. Bij ongeveer de helft van de respondenten wordt ook het betrekken van supporters besproken.

Tevredenheid regiefunctie gemeente

Van de respondenten geeft een ruime meerderheid aan tevreden tot zeer tevreden te zijn over de centrale regiefunctie van de gemeente. De overige paar respondenten zijn neutraal. Alle taken van de gemeente worden door een meerderheid van de respondenten als voldoende of goed bestempeld. Het benoemen van knelpunten en bij elkaar brengen van partners wordt hierbij het meest genoemd. Wat onvoldoende gaat, wordt door de helft van de respondenten met 'geen van bovenstaande' aangegeven, dus zij hebben geen onvoldoende punten. Alleen het maken van afspraken wordt in enkele gevallen genoemd als onvoldoende. De rest wordt nog minder genoemd.

5.3 BVO Eerste divisie

Strategisch overleg

In het seizoen 2017-2018 heeft onder de respondenten gemiddeld 2,6 keer een *strategisch overleg* omtrent voetbalveiligheid plaatsgevonden. Hierbij zijn onder alle respondenten de BVO, politie, OM en gemeente betrokken. De supportersvereniging wordt 1 keer genoemd. Namens de BVO is onder bijna alle respondenten de voorzitter/directeur betrokken, de veiligheidscoördinator soms en de slo een enkele keer. Door bijna alle respondenten wordt aangegeven welke lange termijn doelen rond TGVV worden besproken in het strategisch overleg. Veiligheid en persoonsgerichte aanpak worden daarbij bijna altijd genoemd. Gastheerschap en het betrekken van supporters in enkele gevallen.

Beleidsmatig overleg

Het *beleidsmatig overleg* wordt gemiddeld 3 keer gehouden. Hierbij zijn bij de respondenten die deze vraag invulden in alle gevallen de BVO, politie en gemeente betrokken, het OM iets minder en de supportersvereniging een enkele keer. De doelen die worden besproken zijn door maar drie respondenten ingevuld en geven daarom geen goed beeld.

Operationeel overleg

Het *operationeel overleg* heeft gemiddeld 11,8 keer plaatsgevonden en daarbij zijn bij de respondenten altijd de BVO, de politie en de gemeente betrokken. De supportersvereniging en het OM worden minder genoemd. Bij het operationeel overleg wordt de veiligheidscoördinator altijd betrokken en de slo bij enkele van de respondenten. Bij alle respondenten staan prestaties rond veiligheid en persoonsgerichte aanpak op de agenda. Betrekken van supporters en prestaties rond gastheerschap staan bij bijna alle respondenten op de agenda.

Tevredenheid regiefunctie gemeente

Van de respondenten zijn de meeste tevreden over de regiefunctie van de gemeente en een enkele is zeer tevreden. Alle respondenten geven aan dat zij tevreden zijn over het bij elkaar brengen van partners door de gemeente. Het maken van afspraken, het benoemen van en het streven naar een gezamenlijke aanpak rond knelpunten worden alle drie door bijna alle respondenten genoemd. Daarentegen wordt het benoemen van knelpunten ook door enkele genoemd als onvoldoende punt.

5.4 OM

Strategisch overleg

In het seizoen 2017-2018 heeft gemiddeld drie keer een *strategisch overleg* omtrent voetbalveiligheid plaatsgevonden. In bijna alle gevallen wordt aangegeven dat Politie, OM en gemeente betrokken zijn bij het strategisch overleg, de BVO iets minder en de supportersvereniging in enkele gevallen. Vanuit het OM wordt meestal aangegeven dat de officier van justitie dit overleg doet en in ongeveer de helft van de gevallen wordt de beleidsadviseur van het OM genoemd. De lange termijn doelen die worden besproken, waren in de meeste gevallen die van veiligheid. Gastheerschap en persoonsgerichte aanpak worden in ongeveer de helft van de gevallen genoemd en betrekken supporters een paar keer. Opvallend is dat 2 keer als antwoord 'geen van bovenstaande opties' genoemd wordt.

Beleidsmatig overleg

Beleidsmatig overleg heeft gemiddeld 3,5 keer plaatsgevonden. De vragen wie er van het OM betrokken was en welke doelen bij de beleidsmatige overleggen aan bod komen werden door te weinig respondenten ingevuld voor een goed beeld.

Tevredenheid regiefunctie gemeente

Van de respondenten zijn er enkele ontevreden over de regierol vanuit de gemeente, eveneens zijn enkele tevreden en de meerderheid neutraal. De taak die het meest genoemd wordt die goed uitgevoerd wordt, is het bij elkaar brengen van partners, gevolgd door het streven naar een gezamenlijke aanpak en het benoemen van knelpunten. Wat onvoldoende uitgevoerd wordt door de gemeente is het maken van afspraken (ongeveer de helft van de gevallen genoemd). Ook het benoemen van knelpunten en het streven naar een gezamenlijke aanpak wordt een aantal keer genoemd. Overige punten worden minder genoemd.

5.5 Politie

Strategisch overleg

Gemiddeld geven de respondenten aan 2,1 keer een *strategisch overleg* te hebben gehad rond voetbalveiligheid. Bij deze overleggen geven alle respondenten aan dat BVO, gemeente en politie betrokken zijn. Het OM wordt in bijna alle gevallen genoemd. De respondenten geven aan dat in meer dan de helft een staffunctionaris van de politie betrokken is en een paar keer een beleidsadviseur van de politie. Andere opties worden minder genoemd. Met betrekking tot de onderwerpen worden de lange termijn doelen rond veiligheid door alle respondenten genoemd. Persoonsgerichte aanpak en gastheerschap worden door de helft van de respondenten genoemd en het betrekken van supporters een paar keer.

Beleidsmatig overleg

Het *beleidsmatig overleg* heeft gemiddeld 3,5 keer plaatsgevonden. Hierbij zijn bij alle respondenten de politie en de gemeente aanwezig. Het OM en de BVO nagenoeg altijd en de supportersvereniging bij een aantal respondenten. De supportersvereniging wordt wel door enkele respondenten genoemd als organisatie die ook betrokken had moeten worden. Bij beleidsmatige overleggen wordt door bijna alle respondenten aangegeven welke doelen op de agenda stonden uit TGVV. Veiligheid en persoonsgerichte aanpak worden door allen genoemd. Betrekken van supporters en gastheerschap worden door ongeveer de helft genoemd.

Operationeel overleg

Het *operationeel overleg* vindt gemiddeld 13,5 keer plaats. Van de respondenten geven allen aan dat zowel BVO als politie hierbij betrokken zijn. De gemeente wordt vrijwel altijd genoemd, het OM en de supportersvereniging in ongeveer de helft van de gevallen.

De onderwerpen die hierbij aan bod komen, gaan in bijna alle gevallen over de prestaties rond veiligheid. Persoonsgerichte aanpak en de prestaties rond gastheerschap worden vaak genoemd, maar het betrekken van supporters in minder dan de helft van de gevallen.

Tevredenheid regiefunctie gemeente

Het overgrote deel van de respondenten zegt tevreden te zijn over de centrale regiefunctie van de gemeente, enkele respondenten zijn ontevreden en een enkeling is neutraal. Van de respondenten geven de meeste aan dat het maken van afspraken en het bij elkaar brengen van partners door de gemeente voldoende of goed gebeurt. De meeste respondenten geven aan dat dit ook geldt voor het benoemen van en het streven naar een gezamenlijke aanpak van knelpunten. Andere punten worden minder vaak genoemd. Taken die onvoldoende worden uitgevoerd, wordt diffuus beantwoord. Bij de helft van de respondenten wordt het expliciteren van verschillende belangen genoemd. Andere punten worden steeds een paar keer genoemd.

5.6 Gemeenten

Strategisch overleg

Binnen gemeenten vindt gemiddeld voor 0,8 fte inzet plaats rond voetbal en veiligheid. Door de respondenten van gemeenten wordt aangegeven dat er gemiddeld 2,3 keer een *strategisch overleg* geweest is. Hierbij zijn volgens alle respondenten BVO, politie en gemeente aanwezig. Het OM was bij bijna alle respondenten aanwezig. Supportersverenigingen worden door slechts 3 respondenten genoemd. Desgevraagd vonden maar een paar respondenten dat andere partijen aanwezig moesten zijn, waarbij supportersverenigingen enkele keren genoemd worden. Bij strategische overleggen zijn bijna altijd de (senior)beleidsmedewerker OOV aanwezig en bij de helft van de respondenten het bestuur van de gemeente. Verschillende onderwerpen staan op de agenda ten aanzien van lange termijn doelen rond toegankelijk, gastvrij en veilig voetbal, maar worden geen van alle door alle respondenten genoemd: veiligheid het meest, gevolgd door gastheerschap en persoonsgerichte aanpak en betrekken supporters.

Beleidsmatig overleg

Beleidsmatig overleg heeft gemiddeld 4,2 keer per jaar plaatsgevonden. Onder alle respondenten wordt aangegeven dat de BVO, politie en de gemeente daarbij betrokken waren. Het OM is minder aanwezig en supportersverenigingen in een aantal gevallen. Vanuit de gemeenten is de (senior) beleidsmedewerker OOV bij vrijwel alle respondenten bij dit overleg betrokken. Bij het beleidsmatig overleg wordt ten aanzien van de voortgang rond toegankelijk, gastvrij en veilig voetbal de agenda het vaakst gevuld met het onderwerp ‘veiligheid’, gevolgd door ‘persoonsgerichte aanpak, gastheerschap’ en bij iets minder dan de helft van de respondenten ‘betrekken supporters’.

Operationeel overleg

Operationeel overleg heeft gemiddeld 20,4 keer plaats gevonden. Alle respondenten geven aan dat politie en de BVO hierbij betrokken waren en bijna altijd de gemeente. Supportersverenigingen werden weinig genoemd maar het OM nog minder, namelijk bij slechts enkele respondenten. Hierbij wordt aangegeven door 3 respondenten dat zij de supportersvereniging missen en 1 het OM. Vanuit de gemeente is de (senior)beleidsmedewerker OOV bij het overleg betrokken bij bijna alle respondenten. In enkele gevallen is dit de veiligheidscoördinator en de andere antwoorden worden minder genoemd. Bij het operationeel overleg wordt veiligheid het meest genoemd als agendapunt, gevolgd door persoonsgerichte aanpak, gastheerschap en bij minder dan de helft van de respondenten het betrekken van supporters.

Tevredenheid regiefunctie gemeente

Het overgrote deel van de respondenten is (zeer) tevreden over de mate waarin de eigen gemeente erin geslaagd is op te treden als centrale regisseur. Hierbij worden het bij elkaar brengen van partners en het maken van afspraken beide door bijna alle respondenten genoemd als taken die voldoende of goed worden uitgevoerd. Het benoemen van knelpunten en het streven naar een gezamenlijke aanpak van die knelpunten worden iets minder vaak genoemd, gevolgd door het expliciteren van verschillende belangen. Op de vraag welke punten onvoldoende uitgevoerd worden, werd door een grote meerderheid geantwoord dat dit voor geen van de genoemde voorbeelden geldt. Andere antwoorden werden enkele keren gegeven.

5.7 Bevindingen regierol gemeenten

Op basis van voorgaande inzichten zullen wij kort aangeven per criterium wat de bevindingen zijn op basis van de benchmark:

- *'In ieder gemeente vindt onder regie van de gemeente een strategisch overleg (voetbalvierhoek), een beleidsmatig/tactisch overleg en operationeel overleggen (casusoverleg, voorbereidend wedstrijdoverleg, wedstrijdevaluatie en dergelijke) plaats met tenminste politie, OM en BVO over de lokale voetbal en veiligheidssituatie;*

Uit voorgaande blijkt dat vooral de BVO, gemeente en politie bij bijna alle overleggremia betrokken zijn. Het OM is in bijna alle gevallen wel aanwezig bij het strategisch overleg, maar niet bij het beleidsmatig overleg. Supportersverenigingen ontbreken nog vaak aan tafel bij de verschillende gremia (zie ook speerpunt 5). Uit de antwoorden bij speerpunt 2 blijkt bovendien dat gemeenten bij ongeveer de helft van de gemeenschappelijke vooroverleggen aanwezig is als betrokkene. Op de agenda's van de drie verschillende typen overleggen staat vrijwel altijd het onderwerp veiligheid, in bijna alle gevallen gevolgd door gastheerschap en persoonsgerichte aanpak. Het betrekken van supporters wordt het minst genoemd[5].

- *Regie voorziet in het bij elkaar brengen van partners, het maken van afspraken en expliciteren van verschillende belangen, het benoemen van knelpunten en het streven naar een gezamenlijke aanpak van deze knelpunten met behoud van ieders eigen verantwoordelijkheid. De regisseur heeft het totaaloverzicht en monitort de voortgang.'*

Zoals hierboven genoemd is, worden niet alle partners nog betrokken. Tegelijkertijd is men wel tevreden over de regierol die de meeste gemeenten (in de praktijk is dat vooral door de (senior)beleidsmedewerker OOV) pakken. Dit punt scoort het hoogst bij de gemeenten zelf, maar is ook bij de BVO respondenten relatief hoog. Hierbij wordt vaak het bij elkaar brengen van partners en het maken van afspraken goed gewaardeerd.

Op basis van deze bevindingen concluderen wij dat heel veel respondenten weliswaar tevreden zijn over de regiefunctie die gemeenten vervullen, maar ook dat er een aantal punten beter ontwikkeld kunnen worden om progressie te boeken op dit speerpunt. Wij bevelen aan supporters beter te betrekken bij beleidsvorming op het gebied van TGVV. De kunst zit erin om niet over maar met supporters te praten. Dit kan door ze structureel een plek aan de overlegtafel te geven of periodiek als vierhoek de afstemming met supporters te zoeken. De manier waarop supporters worden betrokken hangt af van het vraagstuk, de organisatiegraad van de supporters en andere specifieke omstandigheden binnen de vierhoek.

Het is vooral van belang je als vierhoek consequent af te vragen wat binnen een bepaald vraagstuk de positie van de supporters is.

[5] Regierol gemeenten is niet separaat uitgevraagd in de vragenlijst als onderwerp op de agenda van de separate overleggen, omdat dit geen directe betrekking heeft op toegankelijk, gastvrij en veilig voetbal, maar een organisatorisch aspect is voor het overleg proces.

Is het verstandig ze te informeren over bepaalde ontwikkelingen, om ze aan de voorkant van beleidsontwikkelingen te betrekken of vooral na afloop te polsen wat hun ervaringen waren. Maak als vierhoek een bewuste afweging hoe hier mee om te gaan.

Wij zien dat het OM regelmatig ontbreekt bij beleidsmatige overleggen. Voor een goede relatie en informatievoorziening tussen partners kan dit belangrijk zijn, maar dit vraagt om maatwerk. Elke vierhoek zou moeten nagaan in hoeverre en wanneer de aanwezigheid van het OM zinvol is.

Daarnaast zien wij dat gemeenten niet bij alle gemeenschappelijke vooroverleggen van wedstrijden aanwezig zijn. Ook hier geldt dat sprake is van maatwerk. Niet bij elke wedstrijd is aanwezigheid even noodzakelijk. In het geval van een risicowedstrijd zal de gemeente (met het oog op de verantwoordelijkheid voor de openbare orde) eerder aanwezig zijn. En hoewel de absolute noodzaak daartoe soms ontbreekt, roepen wij gemeenten op waar mogelijk bij vooroverleggen aanwezig te zijn. Enerzijds vanuit hun regierol, anderzijds ter versterking van het netwerk binnen de vierhoek.

6. Speerpunt 5: Betrokkenheid supporters

6.1 Inleiding

In het rapport '*Toegankelijk, Gastvrij en Veilig Voetbal: Impuls aan normalisatie*' worden de volgende criteria genoemd waar op ingezet wordt:

- *'Er is betrokkenheid van supportersverenigingen bij de beleidsvorming op lokaal niveau;*
- *Op landelijk niveau is een overkoepelend supportersorgaan dat deelneemt aan beleidsoverleggen met de partners op landelijk niveau*[6]*'.*

In dit hoofdstuk geven wij per type organisatie aan welke bevindingen wij hebben ten aanzien van het speerpunt betrokkenheid supporters. Hierbij gaan wij onder andere in op hoe vaak supporters betrokken worden, welke invloed de supporters hebben bij het bespreken van onderwerpen en hoe dit door de partijen gewaardeerd wordt.

6.2 BVO Eredivisie

Frequentie van betrekken

Door ongeveer de helft van de respondenten wordt aangegeven dat supporters structureel betrokken worden bij TGVV. Bij de overige respondenten is dit incidenteel. Over het algemeen worden vooral erkende supportersverenigingen betrokken. Harde kern, individuele supporters en een overkoepelend supportersorgaan worden allen in minder dan de helft van de gevallen genoemd. Iets minder dan de helft van de respondenten geeft aan maandelijks met supporters om de tafel te zitten en 2 zelfs wekelijks. Overige antwoorden zijn diffuus.

Onderwerpen en invloed

De onderwerpen die rond TGVV worden besproken, hebben vooral betrekking op veiligheid, gastheerschap en betrokkenheid van supporters (bijna alle respondenten noemen dit). Persoonsgerichte aanpak wordt een enkele keer genoemd. Bij het bespreken van deze onderwerpen geldt dat in bijna alle gevallen samen wordt nagedacht. Samen doen en samen evalueren worden ook door een meerderheid van de respondenten genoemd. Bij sommige respondenten wordt ook samen besloten.

Waardering

Een enkele respondent is ontevreden over hoe vaak supporters betrokken worden, maar de overgrote meerderheid is tevreden hierover. Over de manier waarop supporters betrokken worden, zijn verreweg de meeste respondenten ook tevreden.

6.3 BVO Eerste divisie

Frequentie van betrekken

Van de respondenten geeft iets minder dan de helft aan supporters structureel te betrekken, de rest doet dat incidenteel. Onder de respondenten wordt voornamelijk gesproken met erkende supportersverenigingen en soms met de harde kern en individuele supporters. De frequentie van het overleg is erg wisselend onder de respondenten, waarbij een paar keer incidenteel/ niet structureel genoemd wordt, maandelijks en eens per kwartaal beide enkele keren en eens per seizoen 1 keer.

[6] Dit criterium is niet onderzocht in de benchmark. Inmiddels is het Supporterscollectief Nederland opgericht en zij zijn belangenbehartiger van alle voetbalsupporters in Nederland en structurele gesprekspartner van de belangrijkste landelijke voetbalpartijen.

Onderwerpen en invloed

De onderwerpen die daarbij besproken worden, hebben bij alle respondenten betrekking op supportersbetrokkenheid en bijna altijd op veiligheid en gastheerschap. Persoonsgerichte aanpak wordt door de helft van de respondenten genoemd. De mate van zeggenschap van supportersverenigingen wordt in alle gevallen omschreven als 'samen denken' en bijna altijd als 'samen evalueren'. 'Samen doen' (de helft van de respondenten) en 'samen besluiten' (enkele respondenten) worden minder genoemd.

Waardering

Over de hoeveelheid overleg is men over het algemeen neutraal (de helft van de respondenten) tot tevreden. De manier waarop supporters betrokken worden, laat ongeveer hetzelfde beeld zien. De helft van de respondenten is tevreden, sommige neutraal en een enkeling ontevreden.

6.4 OM

Vanuit de actor OM zijn geen vragen met betrekking tot het betrekken van supporters ingevuld of gesteld.

6.5 Politie

Frequentie van betrekken

Onder de respondenten van de politie wordt vooral aangegeven dat supporters incidenteel betrokken worden bij TGVV. In de helft van de gevallen is dit het geval. Van de andere respondenten geven er enkele aan dat supporters structureel betrokken worden en enkele ook dat zij niet betrokken worden. De type(n) supporters die betrokken worden, geeft een diffuus beeld. In de helft van de gevallen worden erkende supportersverenigingen genoemd. In sommige gevallen worden individuele supporters, de harde kern en een overkoepelend orgaan genoemd. Van de respondenten geven sommige aan maandelijks overleg te hebben met supporters en anderen geven aan dat dit incidenteel/niet structureel gebeurt. 2 respondenten geven aan niet te overleggen.

Onderwerpen en invloed

De besproken onderwerpen hebben meestal betrekking op gastheerschap, supportersbetrokkenheid en veiligheid. Persoonsgerichte aanpak wordt soms ook genoemd. De zeggenschap tijdens deze overleggen heeft vooral betrekking op 'samen denken'. 'Samen evalueren' wordt ongeveer door de helft van de respondenten genoemd en 'samen doen' enkele keren, evenals 'samen besluiten'.

Waardering

Over de hoeveelheid overleg zijn de respondenten meer tevreden dan ontevreden, maar toch waren enkele respondenten ontevreden. Men is iets meer tevreden over de manier waarop supporters betrokken worden: de helft was neutraal en iets minder dan de helft tevreden.

6.6 Gemeenten

Frequentie van betrekken

Onder de respondenten van de gemeenten geeft de meerderheid aan dat supporters incidenteel betrokken worden bij TGVV. Een kleiner deel geeft aan dat dit structureel gebeurt. Erkende supportersverenigingen worden door de meeste respondenten betrokken. De harde kern en een overkoepelend supportersorgaan worden ook een aantal keer genoemd maar beide bij minder dan de helft van de respondenten. Andere antwoorden worden minder genoemd. De frequentie van deze overleggen is onder de respondenten vrij diffuus, waarbij alle antwoorden genoemd worden. Incidenteel/ niet structureel wordt het meest genoemd, maar dat is bij minder dan de helft van de respondenten. Ook wordt een paar keer 'niet' geantwoord. Andere antwoorden worden minder gegeven.

Onderwerpen en invloed

De onderwerpen die worden besproken hebben bijna altijd betrekking op veiligheid en iets minder op supportersbetrokkenheid en gastheerschap. Persoonsgerichte aanpak wordt door ongeveer de helft van de respondenten genoemd. De mate van zeggenschap heeft vooral betrekking op 'samen denken'. 'Samen doen' en 'samen evalueren' worden door ongeveer de helft van de respondenten genoemd.

Over de kwantiteit waarin supporters betrokken worden, is men over het algemeen neutraal tot tevreden. Over de manier waarop de supporters betrokken worden, is de helft van de respondenten tevreden en een groot deel neutraal.

6.7 Supportersverenigingen

Frequentie van betrekken

De groep om wie het gaat, oordeelt als volgt over hoe zij betrokken wordt rond TGVV. Onder een meerderheid van de respondenten geldt dat zij structureel betrokken worden door *de club*. Een aantal zegt incidenteel te worden betrokken en een enkeling geeft aan niet betrokken te zijn. De betrokkenheid van supportersverenigingen bij het beleid rond TGVV door *de gemeente* is lager. Door enkele van de respondenten wordt aangegeven dat zij structureel betrokken worden. Van de overige respondenten geeft een groot deel aan nooit betrokken te worden. Ongeveer een zelfde deel geeft aan incidenteel betrokken te worden.

Onderwerpen en invloed

De onderwerpen die hierbij verreweg het meest aan bod komen zijn kaartverkoop uitwedstrijden (bij vrijwel alle respondenten), vervoersregelingen uitwedstrijden, sfeeracties en sfeer in het stadion. Overige onderwerpen worden minder vaak genoemd, maar nog wel onder meer dan de helft van de respondenten. De respondenten geven in bijna alle gevallen aan incidenteel of nooit betrokken te worden bij vooroverleggen voor uitwedstrijden.

Waardering

De respondenten zijn in overgrote meerderheid positief en soms zeer positief over hun betrokkenheid bij *de club* over het beleid rond TGVV. De betrokkenheid door *de gemeente* wordt ook lager beoordeeld dan de betrokkenheid door de club. Van de respondenten zijn een aantal negatief tot zeer negatief. Daar staat tegenover dat een groter deel positief is.

6.8 Bevindingen betrokkenheid supporters

Op basis van voorgaande inzichten zullen wij kort aangeven wat de bevindingen zijn op basis van de benchmark per criterium:

- *Er is betrokkenheid van supportersverenigingen bij de beleidsvorming op lokaal niveau;*

Zoals ook bij speerpunt 4 is aangegeven ontbreken supportersverenigingen nog vaak aan tafel bij strategische, beleidsmatige of operationele overleggen. Erkende verenigingen hebben het vaakst overleg met andere partijen en dat lijkt meestal met afzonderlijke vierhoekspartijen te zijn. In sommige gevallen hebben ook andere supporters overleg met vierhoekspartijen, zoals de harde kern, individuele supporters of een overkoepelend supportersorgaan. Van de vierhoekspartners zijn de meeste neutraal tot tevreden over de kwaliteit of de kwantiteit van het betrekken van supporters. Bij de supportersverenigingen is men positief over hun betrokkenheid bij de club, over de gemeente is men kritischer, maar niet negatief. Dit zijn echter wel antwoorden van respondenten bij erkende supportersverenigingen. Wij hebben door de scope van het benchmarkonderzoek geen zicht hoe andere groepen dit zien. Als supporters aan tafel zitten wordt vooral 'samen nagedacht' en vaak ook 'samen geëvalueerd' en 'samen gedaan'. 'Samen besluiten' wordt bijna niet gedaan, ondanks dat betrokkenheid bij beleidsvorming dit wel impliceert.

- *Op landelijk niveau is een overkoepelend supportersorgaan dat deelneemt aan beleidsoverleggen met de partners op landelijk niveau.*

Zoals aangegeven maakt dit criterium geen deel uit van deze analyse.

Op basis van deze bevindingen concluderen wij dat heel veel respondenten weliswaar tevreden zijn over de betrokkenheid van supporters, maar ook dat er een aantal punten beter ontwikkeld kunnen worden om progressie te boeken op dit speerpunt. Supporters blijken immers nog in lang niet alle gevallen betrokken te worden bij besluitvorming op lokaal niveau. Dit hoeft natuurlijk ook niet altijd het geval te zijn. Het nut daarvan is immers vaak afhankelijk van de concrete omstandigheden (zie ook de aanbevelingen rond regierol gemeenten).

Wel zien wij ruimte om erkende supportersverenigingen vaker en structureler te betrekken bij overleg en beleidsvorming. Hier ligt een verantwoordelijkheid voor gemeenten vanuit hun regierol en de BVO's. Door supporters te betrekken wordt beleid beter afgestemd op de doelgroep en kunnen maatregelen eerder op draagvlak rekenen. al eerder aangegeven is de mate waarin en wijze waarop supporter worden betrokken maatwerk. Niet alle supportersverenigingen hoeven daar even open voor te staan en niet alle beleidsvorming hoeft daar even geschikt voor te zijn.

7. Conclusie en aanbevelingen

7.1 Conclusie

Naar onze mening stemmen de uitkomsten van deze eerste meting hoopvol op verdere ontwikkeling van TGVV. Vooral op het gebied van 'Gastheerschap' en 'Regierol gemeenten' zijn de vierhoekspartijen goed op weg. Met betrekking tot de andere drie speerpunten concluderen wij dat er best een aantal dingen goed gaan maar dat ook nog de nodige ruimte aanwezig is voor verbetering.

Gastheerschap

Uit de benchmark komt naar voren dat de supporters over het algemeen positief zijn over het gastheerschap van de club waar ze op bezoek zijn. Uitzonderingen daar gelaten is men positief over de gehele breedte: de ontvangst, bejegening en faciliteiten. Ook de uitvakken en het zicht worden overwegend goed beoordeeld. Wel valt er nog winst te boeken bij het weren van ongewenste personen en zijn nog niet veel clubs actief bezig met het zoeken naar mogelijkheden om normalisatie te bevorderen door bijvoorbeeld het verwijderen van hekken, netten en lexaanwanden of het flexibel invullen van uitvakken (bijvoorbeeld door uitsupporters op thuisvakken te laten plaatsnemen bij kleine groepen en wedstrijden met een laag risico).

Regierol gemeenten

Uit de benchmark komt naar voren dat de respondenten over het algemeen tevreden zijn over de regierol van de gemeente. Verder blijkt dat binnen alle vierhoeken op de verschillende niveaus overleggremia actief zijn (strategisch, tactisch, operationeel).

Uit de benchmark blijkt dat vooral BVO, gemeente en politie bij bijna alle overleggremia betrokken zijn. Het OM is minder vaak aanwezig (wel bij het strategisch overleg) en supportersverenigingen ontbreken nog vaak aan tafel. Dat hoeft niet altijd nadelig te zijn. Immers, een goed functionerende vierhoek opereert op het juiste niveau met de juiste partners op het juiste moment. Op de agenda's van de drie verschillende typen overleggen staat vrijwel altijd het onderwerp veiligheid, in bijna alle gevallen gevolgd door gastheerschap en persoonsgerichte aanpak. Volgens respondenten ontbreekt het aan structurele aandacht voor de rol van de supporter tijdens deze overleggen.

Persoonsgerichte aanpak

Er is nog onvoldoende sprake van een sluitende aanpak van probleemsupporters. Voorgenomen maatregelen worden nog lang niet naar alle partijen gecommuniceerd. Nog lang niet alle incidenten worden geregistreerd en ook hebben niet alle partijen zicht op wie geregistreerd staan in vvs of hib. Weinig partijen zetten in op actief intelligence winnen buiten de eigen vierhoek en ook binnen de vierhoek is weinig afstemming over maatregelen of aanpak. Bij minder dan de helft van de respondenten worden foto's uitgedeeld aan stewards of worden camera's met gezichtsherkenning ingezet. Ook wordt lang niet overal gehandhaafd op stadionverboden (zie hieronder bij Safety).

Safety

Bij heel veel respondenten leeft het beeld dat stadions veilig zijn. En hoewel in de meeste stadions de veiligheid op orde is constateren wij tegelijkertijd een aantal verbetermogelijkheden. Calamiteitenplannen kunnen wat betreft risico's en calamiteiten completer. Het onderwerp rellen komt bijvoorbeeld niet altijd terug. Ook blijkt dat (nood)uitgangen vaak van binnen naar buiten gesloten worden, terwijl nooduitgangen altijd door iedereen te openen moeten zijn. Verder is het soms langer dan een jaar geleden dat het calamiteitenplan geoefend is. Brandweer en gemeente blijken bij dergelijke oefeningen bovendien veel minder aanwezig dan andere

vierhoekspartijen. Tot slot lijkt niet structureel gehandhaafd te worden op stadionverboden en het tegengaan van verboden middelen.

Betrekken supporters

Supporters zitten bijna nooit aan tafel bij strategische, beleidsmatige of operationele overleggen. Erkende verenigingen hebben het vaakst overleg met andere partijen en dat lijkt meestal met afzonderlijke vierhoekspartijen te zijn. In sommige gevallen hebben ook andere supporters overleg met vierhoekspartijen, zoals de harde kern, individuele supporters of een overkoepelend supportersorgaan. Bij de supportersverenigingen is men positief over hun betrokkenheid bij de club, over de gemeente is men kritischer, maar niet negatief. Als supporters aan tafel zitten wordt vooral 'samen nagedacht' en vaak ook 'samen geëvalueerd' en 'samen gedaan'. 'Samen besluiten' wordt bijna niet gedaan, ondanks dat betrokkenheid bij beleidsvorming dit wel impliceert.

7.2 Aanbevelingen

De benchmark geeft waardevolle inzichten in de stand van zaken op het gebied van TGVV. Tegelijkertijd kent deze ook zijn beperkingen. De benchmark geeft namelijk geen zicht op de motivering van bepaalde keuzes die binnen een regio of door een bepaalde partner gemaakt zijn. Dit betekent dat op basis van de benchmark geen generiek handelingsperspectief kan worden geschetst voor alle vierhoeken in het land. Daarmee zouden we tekort doen aan de diversiteit van vierhoeken én de diversiteit aan oplossingsrichtingen voor geconstateerde knelpunten.

Het streven naar TGVV vraagt dus per vierhoek om maatwerk. Onze aanbevelingen zijn daarom vooral bedoeld om de vierhoeken uit te dagen eens kritisch naar de eigen werkwijze te kijken. Ze dienen ter inspiratie voor verdere verbetering van TGVV binnen de eigen vierhoek. Bij het toepassen van aanbevelingen kunnen de individuele rapportages helpen. Deze rapportages geven immers inzicht in de stand van zaken en in de ruimte voor verbetering.

Naast deze aanbevelingen ter inspiratie, doen we een ook aantal specifieke aanbevelingen waarbij maatwerk minder aan de orde is. Deze aanbevelingen dragen volgens ons onafhankelijk van de vierhoek bij aan verbetering van TGVV. Wij raden dan ook alle vierhoeken aan, voor zover dit nog niet gebeurt, hiermee aan de slag te gaan.

Onderstaand geven we per speerpunt onze aanbevelingen.

Gastheerschap

Zoals aangegeven lijkt het speerpunt gastheerschap al goed te gaan. Wel bevelen wij aan om in ieder geval te onderzoeken onder welke omstandigheden hekken, netten en/of lexaanwanden verwijderd kunnen worden uit de uitvakken, zodat naar verdere normalisatie kan worden toegewerkt,. Dit zal niet bij elke club of wedstrijd direct mogelijk zijn. Daarom kan het nuttig zijn bij wedstrijden met een laag risicoprofiel hier ervaring mee op te doen. Ons voorstel is daarom dat enkele clubs zich melden bij de Regiegroep en het Auditteam en dat met hen specifiek wordt gekeken onder welke omstandigheden tot verwijdering van bijvoorbeeld hekken, netten en/ of lexaanwanden kan worden overgegaan en wat succes- en faalfactoren kunnen zijn.

Regierol gemeenten

Wij bevelen aan supporters en in ieder geval ook SLO's beter te betrekken bij beleidsvorming op het gebied van TGVV. De kunst zit erin om niet over maar met supporters te praten. Dit kan door ze structureel een plek aan de overlegtafel te geven of periodiek als vierhoek de afstemming met supporters te zoeken. De manier waarop supporters worden betrokken hangt af van het vraagstuk, de organisatiegraad van de supporters en andere specifieke omstandigheden binnen de vierhoek.

Het is vooral van belang je als vierhoek consequent af te vragen wat binnen een bepaald vraagstuk de positie van de supporters is. Is het verstandig ze te informeren over bepaalde ontwikkelingen, om ze aan de voorkant van

beleidsontwikkelingen te betrekken of vooral na afloop te polsen wat hun ervaringen waren? Maak als vierhoek een bewuste afweging hoe hier mee om te gaan.

Wij zien dat het OM regelmatig ontbreekt bij beleidsmatige overleggen. Voor een goede relatie en informatievoorziening tussen partners kan dit belangrijk zijn, maar dit vraagt om maatwerk. Elke vierhoek zou moeten nagaan in hoeverre en wanneer de aanwezigheid van het OM zinvol is. Ook hier geldt dus: een goed functionerende vierhoek opereert op het juiste niveau met de juiste partners op het juiste moment.

Daarnaast zien wij dat gemeenten niet bij alle gemeenschappelijke vooroverleggen van wedstrijden aanwezig zijn. Ook hier geldt dat sprake is van maatwerk. Niet bij elke wedstrijd is aanwezigheid even noodzakelijk. In het geval van een risicowedstrijd zal de gemeente (met het oog op de verantwoordelijkheid voor de openbare orde) eerder aanwezig zijn. En hoewel de absolute noodzaak daartoe soms ontbreekt, roepen wij gemeenten op waar mogelijk bij vooroverleggen aanwezig te zijn. Enerzijds vanuit hun regierol, anderzijds ter versterking van het netwerk binnen de vierhoek.

Persoonsgerichte aanpak

Met betrekking tot persoonsgerichte aanpak doen wij de volgende aanbevelingen:

1. Communiceer als gehele vierhoek beter en meer over maatregelen die genomen zijn om ongewenste personen te weren uit de stadions. Dat kan op vele manieren: bijvoorbeeld door dit een terugkerend punt te maken bij operationele overleggen of door structureel na het nemen van een maatregel alle partners op de hoogte te brengen;
2. BVO's, gemeenten en OM moeten vaker en beter incidenten registreren, met name rond notoire ordeverstoorders. Daarnaast moeten alle organisaties zichzelf op de hoogte stellen van welke notoire ordeverstoorders voor welke incidenten geregistreerd staan. Dit kan betekenen dat het registreren ook makkelijker gemaakt moet worden, omdat gemeenten op dit moment niet in vvs kunnen. Bij het opzetten van een opvolger van vvs moet ook rekening gehouden worden dat gemeenten hiermee uit de voeten moeten kunnen;
3. Maak binnen de vierhoek duidelijke afspraken over de verantwoordelijkheid ten aanzien van de handhaving van stadionverboden. Deze afspraken zijn er op dit moment onvoldoende.
4. Onderzoek welke parallellen er zijn met de persoonsgerichte aanpak van overlastgevende en criminele personen buiten het voetbal, wat de succesfactoren hierbij zijn geweest en of dit binnen het voetbal ook tot succes kan leiden.
5. Verhoog als BVO's het percentage camera's dat gebruikt kan worden voor gezichtsherkenning. Wij verwachten overigens dat dit geleidelijk zal gebeuren bij de vervanging van camerasystemen, maar vragen hier desondanks aandacht voor omdat dit de persoonsgerichte aanpak kan bevorderen.
6. Verbeter het inwinnen van intelligence buiten de vierhoek en stimuleer uitwisseling van informatie binnen de vierhoek, bijvoorbeeld door structurele agendering van het onderwerp. Uitwisseling van intelligence is een absolute voorwaarde om (notoire) ordeverstoorders beter aan te kunnen pakken.

Safety

Ten aanzien van het speerpunt safety bevelen wij aan:

1. Meer aandacht te besteden aan het structureel oefenen van calamiteitenplannen, minimaal eens per jaar, met alle partners. Gemeenten en de brandweer/ de veiligheidsregio blijken hier regelmatig niet bij aanwezig te zijn en moeten ook betrokken zijn bij het oefenen van calamiteitenplannen.
2. Er als BVO voor te zorgen dat nooduitgangen altijd door een ieder geopend kunnen worden in geval van nood. Hier zit echter spanning tussen het belang van veiligheid en openbare orde. In geval van nood (bij brand, verdrukking etc.) moeten nooddeuren immers altijd geopend kunnen worden door iedereen. Een

oplossing zou kunnen zijn dat er altijd een steward of beveiligingsmedewerker bij een nooddeur staat, zodat deze altijd geopend, maar niet oneigenlijk gebruikt kan worden.

3. In het calamiteitenplan structureel aandacht te hebben voor rellen, verdrukking, terroristische aanslag en extreem weer. Dit soort calamiteiten roept andere vragen op dan de meer traditionele risico's van openbare ordeverstoringen, die vaak dominant zijn in de veiligheidsorganisatie.

Betrekken supporters

Supporters blijken nog in lang niet alle gevallen betrokken te worden bij besluitvorming op lokaal niveau. Dit hoeft natuurlijk ook niet altijd het geval te zijn. Het nut daarvan is immers vaak afhankelijk van de concrete omstandigheden (zie verder: aanbeveling regierol gemeenten).

Wel zien wij ruimte om erkende supportersverenigingen vaker en structureler te betrekken bij overleg en beleidsvorming. Hier ligt een verantwoordelijkheid voor gemeenten vanuit hun regierol en de BVO's. Door supporters te betrekken wordt beleid beter afgestemd op de doelgroep en kunnen maatregelen eerder op draagvlak rekenen. Zoals gezegd is de mate waarin en de wijze waarop supporters worden betrokken maatwerk. Doe dit daarom met behoud van ieders verantwoordelijkheid. Niet alle supportersverenigingen hoeven daar even open voor te staan en niet alle beleidsvorming hoeft daar even geschikt voor te zijn.

7.3 Oproep

Tot slot adviseert het Auditteam Voetbal en Veiligheid dat alle partijen het goede werk voortzetten en blijven werken aan TGVV. De bal ligt hiervoor in eerste instantie bij de lokale vierhoeken. Aan hun de taak om met de aanbevelingen aan de slag te gaan.

Daarnaast adviseren wij de Regiegroep Voetbal en Veiligheid de aanbevelingen uit dit rapport uit te dragen, door agendering hiervan en door vierhoekspartijen waar nodig te ondersteunen. Hierdoor ontstaat draagvlak, urgentie en een gezamenlijk doel. Daarnaast adviseren wij de KNVB de clubs waar nodig te faciliteren bij het doorvoeren van verbeteringen. Hierbij denken wij bijvoorbeeld aan het maken van risicoanalyses die als input kunnen dienen voor calamiteitenplannen, of het uitdragen van best practices ter voorkoming van middelengebruik. Tot slot zien wij ook een rol voor onszelf. Wij zullen in ieder geval volgend jaar de voortgang van TGVV en de opvolging van de aanbevelingen blijven monitoren.